

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2014 M. SAUSIO 22 D. NUTARIMO
NR. 79 „DĖL LIETUVOS MIGRACIJOS POLITIKOS GAIRIŲ PATVIRTINIMO“
PAKEITIMO**

Nr.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimą Nr. 79 „Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo“ ir jį išdėstyti nauja redakcija:

„LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS MIGRACIJOS POLITIKOS GAIRIŲ PATVIRTINIMO

Atsižvelgdama į Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XIV-2466 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo“ nuostatas, Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. XIII-1484 „Dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos patvirtinimo“, 65 ir 75 punktus, bei siekdama nustatyti Lietuvos migracijos politikos tikslus ir kryptis bei užtikrinti nuolatinę migracijos politikos įgyvendinimo stebėseną, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Lietuvos migracijos politikos gaires (pridedama).

2. Nustatyti, kad šiuo nutarimu patvirtintų Lietuvos migracijos politikos gairių (toliau – Gairės) nuostatomis vadovaujasi ministerijos, Vyriausybės įstaigos, įstaigos prie ministerijų, kitos Vyriausybei atskaitingos valstybės institucijos ir įstaigos, pagal kompetenciją priimdamos sprendimus, rengdamos teisės aktų projektus, svarstydamos pasiūlymus priimti Europos Sąjungos teisės aktus ir rengdamos Lietuvos Respublikos pozicijas dėl šių pasiūlymų, taip pat atstovaudamos valstybės interesams Lietuvoje organizuojamuose ir tarptautiniuose renginiuose.

3. Rekomenduoti savivaldybėms ir kitoms Vyriausybei neatskaitingoms valstybės institucijoms ir įstaigoms, tarptautinėms ir nevyriausybiniams organizacijoms dalyvauti įgyvendinant Gairių nuostatas.“

2. Pavesti Lietuvos valstybės institucijoms ir įstaigoms, atsakingoms už duomenų pagal Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro patvirtintus migracijos procesų stebėsenos kriterijus ir pagal Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintus užsieniečių integracijos stebėsenos rodiklius teikimą, nuo 2026 m. liepos 1 d. teikti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai duomenis per Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą ir šioje sistemoje atlikti migracijos procesų stebėsenos kriterijų ir užsieniečių integracijos stebėsenos rodiklių skaičiavimus.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2014 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 79
(Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2026 m. d. nutarimo Nr.
redakcija)

LIETUVOS MIGRACIJOS POLITIKOS GAIRĖS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos migracijos politikos gairių (toliau – Gairės) tikslas – atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesus ir bendros Europos Sąjungos (toliau – ES) migracijos politikos aspektus, migracijos tendencijas ir migracijos procesams įtaką darančius veiksnius, nustatyti svarbiausius Lietuvos migracijos politikos tikslus, apibrėžti pagrindines Lietuvos migracijos politikos kryptis, kurios prisidėtų prie valstybės strateginio planavimo dokumentuose apibrėžtų tikslų migracijos politikos srityje įgyvendinimo ir padėtų užtikrinti valstybės poreikius atitinkantį migracijos procesų valdymą, taip pat nustatyti migracijos politikos įgyvendinimo stebėsenos procedūras.

2. Gairėse nagrinėjami šie migracijos politikos klausimai: emigracija ir grįžtamoji migracija, imigracija, užsieniečių integracija, prieglobstis ir laikinoji apsauga, kova su neteisėta migracija, taip pat tarptautinio bendradarbiavimo migracijos srityje klausimai.

3. Gairės atitinka Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XIV-2466 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ patvirtinimo“, Nacionalinio saugumo strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. XIII-1484 „Dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos patvirtinimo“, ir Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. birželio 15 d. rezoliucijos Nr. XIV-2075 „Dėl Lietuvos demografijos politikos ateities“ nuostatas.

4. Gairėse vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme ir Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme.

II SKYRIUS MIGRACIJOS TENDENCIJOS IR MIGRACIJOS PROCESAMS ĮTAKĄ DARANTYS VEIKSNIAI

5. Migracijos procesams tiek visame pasaulyje, tiek ES ir Lietuvoje įtakos turi auganti geopolitinė įtampa, hibridinės grėsmės, ginkluoti konfliktai, krizės, ekonominiai ir socialiniai, politiniai, ekologiniai ir klimato kaitos bei kiti veiksniai. Demografija, skurdas, ekonominių galimybių stoka, karai ir konfliktai, klimato kaita išliks svarbiausiais veiksniais, dėl kurių žmonės bus priversti vykti į kitas šalis. Migracijai įtaką daro ir žmonių judumas, šeimų susijungimas, studijų ir profesinių mainų programos bei kiti teisėtos migracijos veiksniai. Efektyvus migracijos procesų valdymas, nelegalios migracijos prevencija išlieka prioritetu tiek ES, tiek Lietuvos migracijos politikoje, kuri apima valstybės veiksmų visumą migracijos srityje, vykdomų atsižvelgiant į geopolitinio konteksto formuojamus prioritetus bei bendrą ES migracijos politiką.

6. Lietuva susidūrė su iššūkiais, neabejotinai dariusiais įtaką pokyčiams Lietuvos migracijos procesuose: pasaulinė koronaviruso (COVID-19) pandemija, sulėtinusi arba tam tikrais atvejais netgi

visiškai sustabdžiusi migracijos procesus visame pasaulyje; nedemokratinio Baltarusijos Respublikos režimo vykdomos represijos prieš demokratinę Baltarusijos Respublikos visuomenę; nedemokratinį režimą organizuojamos hibridinės atakos, neteisėtų migrantų iš trečiųjų šalių antplūdis; dėl Rusijos Federacijos vykdomo karo prieš Ukrainą šalį palikusiu karo pabėgėlių srautai į ES. Tebesitęsiantys veiksniai toliau kels įtampą migracijos srityje, darys įtaką Lietuvoje gyvenančių užsieniečių nacionalinei sudėčiai ir procentinei daliai. Lietuvos geografinė padėtis prie ES išorės sienos, rytinis sausumos sienų migracijos maršrutas, galimos geopolitinės krizės ir saugumo situacija kaimyninėse valstybėse Lietuvai išliks aktualiais rizikos veiksniais ir iššūkiais, o tokie reiškiniai, kaip migracijos instrumentalizavimas, kai migracijos srautai yra sąmoningai naudojami kaip hibridinio poveikio priemonė, taip pat migrantų naudojimas kaip ginklą – grėsmė valstybės saugumui. Lietuva, saugodama išorinę Šengeno erdvės sieną, prisiima atsakomybę ir siekia užtikrinti visos Šengeno erdvės saugumą ir stabilumą.

7. Nuo nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje migracijos srautų tendencijos kito. 1990 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 3 694 tūkst. nuolatinių gyventojų; 1992 m. pradžioje Lietuvoje buvo užfiksuotas didžiausias – 3 706 tūkst. gyventojų skaičius. Atkūrus nepriklausomybę, vyravo tranzitinės migracijos per Lietuvą srautai. Lietuvai nuo 2004 m. gegužės 1 d. tapus ES valstybe nare ir prisiėmus narystės įsipareigojimus laisvo asmenų judėjimo srityje, o vėliau tapus Šengeno erdvės valstybe, Lietuvos Respublikos piliečiams judėti, išvykti gyventi ir dirbti į kitas ES valstybes nares jokių teisinių ir administracinių kliūčių neliko, kartu atsirado palankesnės sąlygos emigracijai. Dėl emigracijos mažėjantis Lietuvos gyventojų skaičius stabilizavosi tik 2019 m., kai pradėjo mažėti emigravusių ir didėti reemigravusių asmenų skaičiai. Tačiau 2019 m. pradžioje nuolatinių gyventojų skaičius Lietuvoje jau buvo tik 2 812 tūkst. Per nepriklausomybės metus Lietuvos gyventojų sumažėjo beveik milijonu – išankstiniais Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2026 m. pradžioje Lietuvoje gyveno apie 2 887 tūkst. nuolatinių gyventojų (Lietuvos nuolatinių gyventojų skaičiaus mažėjimui įtaką daro ir natūrali gyventojų kaita).

8. Lietuvos gyventojų sudėtis kinta, dėl to didėja ekonominė ir socialinė našta darbingo amžiaus gyventojams, ima trūkti darbo jėgos tam tikruose sektoriuose, auga protų nutekėjimo sukeltos problemos. Be to, išvykstantys į užsienį Lietuvos Respublikos piliečiai dažniau rizikuoja tapti prekybos žmonėmis ir išnaudojimo darbe aukomis – Lietuvos diasporos organizacijos (Airijos, Jungtinės Karalystės, Graikijos ir kitų valstybių lietuvių bendruomenės), dalyvaujančios priemonių, skirtų prekybos žmonėmis prevencijai kitose valstybėse, projektų konkursuose, nurodo, kad asmenys, gyvenantys užsienio valstybėse, yra ypač pažeidžiami – dažnai susidurdami su kalbos barjeru, vietos teisės aktų neišmanymu, ribotais socialiniais ryšiais, per dideliu pasitikėjimu nepažįstamaisiais ar tariamais darbdaviais, sudėtingose gyvenimo situacijose tampa lengviau išnaudojami, įtraukiami į prekybos žmonėmis nusikaltimų pinkles, tampa priverstinio darbo, seksualinio išnaudojimo aukomis, susiduria su kitomis vergovės formomis.

Visgi emigracija daro ir teigiamą poveikį: dalis išvykusių Lietuvos Respublikos piliečių įgyja išsilavinimą užsienio švietimo įstaigose, įgauna naujos patirties darbo rinkoje, patobulina kvalifikaciją ir išlaikę ryšius su Lietuva dalyvauja jos ekonominiame, moksliniame, kultūriniame ir kitoje veikloje, o sugrįžę – Lietuvoje investuoja, steigia verslus, kuria darbo vietas. Taip jie prisideda prie bendrojo gyvenimo lygio kilimo Lietuvoje, vidaus vartojimo augimo.

9. Įgyvendinamos Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2021 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. V-550 patvirtintos Lietuvos diasporos politikos strateginės gairės „Globali Lietuva“ 2022–2030 m. (toliau – Strateginės gairės „Globali Lietuva“), kurių tikslas – sustiprinti ir išplėsti valstybės ir diasporos (Lietuvos Respublikos piliečių ir lietuvių kilmės asmenų, gyvenančių užsienyje) ryšį, dialogą ir partnerystę, siekiant skatinti tautinės tapatybės ir lietuviybės užsienyje išsaugojimą ir puoselėjimą, sudaryti sąlygas Lietuvai aktyviau dalyvauti kuriant gerovę ir saugumą Lietuvoje bei grįžti į Lietuvą.

10. Valstybės duomenų agentūros duomenimis, jau 6 metus iš eilės į Lietuvą grįžo daugiau Lietuvos Respublikos piliečių, nei iš jos išvyko, pvz.: išankstiniais duomenimis, 2025 m. į Lietuvą grįžo 18 155, išvyko 9 669; 2024 m. į Lietuvą grįžo 18 897, išvyko 9 457; 2023 m. grįžo 17 549, išvyko 10 283; 2022 m. grįžo 20 689, išvyko 13 049; 2021 m. grįžo 23 712, išvyko 18 826; 2020 m.

grįžo 24 529, išvyko 17 052 Lietuvos Respublikos piliečiai. Daugiausia Lietuvos Respublikos piliečių emigruoja iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio apskričių, bet šiose apskrityse apsigyvena taip pat daugiausia Lietuvos Respublikos piliečių, grįžusių gyventi į Lietuvą, pvz., išankstiniais Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2025 m. Vilniaus apskrityje apsigyveno 4 526, Kauno – 3 717, Klaipėdos – 2 502, Šiaulių – 1 912, Panevėžio – 1 287 grįžusieji.

11. Siekiant išlaikyti valstybės ryšį su jaunąja užsienio lietuvių karta, daug dėmesio skiriama lituanistiniam švietimui užsienyje. Pabrėžtina, kad lietuvių kalbos mokėjimas padeda lengviau integruotis, teikia daugiau galimybių renkantis studijas ar kitą veiklą Lietuvoje. Šiuo metu užsienyje veikia 254 lituanistinio švietimo įstaigos, iš jų 235 – neformaliojo švietimo, 19 – formaliojo švietimo mokyklų (7 bendrojo ugdymo mokyklos, 2 Europos mokyklos sekcijos, 10 Europos mokyklų, kuriose mokoma lietuvių kalbos dalyko). Jose mokosi apie 11 527 mokinius.

12. Lietuva turi aukštą grįžtamosios migracijos potencialą. Diasporos apklausos duomenimis, per artimiausius 5 metus grįžti ar persikelti gyventi į Lietuvą planuoja 22 proc. respondentų; 57 proc. neatmeta galimybės grįžti į Lietuvą ateityje; 21 proc. apklaustųjų mano, kad į Lietuvą negrįš.

13. 2024 m. Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Užimtumo tarnyba) inicijuotos apklausos „Darbdavių nuomonės tyrimas dėl iš užsienio grįžtančių lietuvių įdarbinimo“ duomenimis, darbdavių požiūris į grįžtančius tautiečius keičiasi. Darbdavių nuomonės tyrime 77 proc. darbdavių pažymėjo, jog atsižvelgtų tik į kandidato išsilavinimą ar darbo patirtį, nepaisydami to, kur ji buvo įgyta. Tik 18 proc. darbdavių rinktųsi kandidatus, įgijusius išsilavinimą, ir 17 proc. – darbo patirties Lietuvoje. Tyrimo duomenimis, labiausiai pritariama nuostatoms, kad užsienio lietuviai yra įgiję vertingos patirties ar įgūdžių, naudingų įmonės ar įstaigos veikloms ir jų plėtrai, bei tai, kad grįžę iš užsienio lietuviai labiau pasitiki savo gebėjimais ir nori aktyviau įsitraukti į svarbių sprendimų priėmimą darbovietėje.

14. Siekdama gerinti užsienio valstybėse gyvenančių tautiečių, ketinančių grįžti į tėvynę, informacijos apie grįžimo galimybes prieinamumą ir siekdama sudaryti kuo palankesnes sąlygas jiems gauti objektyvią ir išsamią informaciją bei praktinę pagalbą visais su grįžimu į Lietuvą ir gyvenimu Lietuvoje susijusiais klausimais, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, bendradarbiaudama su Lietuvos institucijomis, įstaigomis, savivaldybėmis, vieno langelio principu teikia informaciją Lietuvos Respublikos piliečiams ir lietuvių kilmės asmenims aktualiais grįžimo ar atvykimo į Lietuvą gyventi, studijuoti, dirbti klausimais – veikia interneto svetainė www.griztu.lt, konsultacijų centras „Grįžtu LT“, komunikacija vykdoma „Grįžtu LT“ paskyrose socialiniuose tinkluose „Facebook“, „LinkedIn“, „Instagram“ (iki 2023 m. pabaigos informaciją ir praktinę pagalbą teikė 2015 m. įsteigtas Tarptautinės migracijos organizacijos (angliškai *International Organization for Migration*) (toliau – IOM) Vilniaus biuro Migracijos informacijos centras „Renkuosi Lietuvą“ (projektas buvo finansuojamas Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis).

Siekdama skatinti grįžtamąją migraciją, Užimtumo tarnyba įgyvendina priemonę, skirtą skatinti Lietuvos darbdavius ieškoti emigravusių lietuvių darbuotojų užsienyje, remiančią darbdavių muges ir kitus darbo užsienyje paieškos projektus; įgyvendinama iniciatyva „Gal į Lietuvą?“, kurios tikslas – informacijos apie Lietuvos darbo rinką, laisvas darbo vietas, darbdavius ir jų lūkesčius sklaida užsienyje gyvenantiems lietuviams; Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija įgyvendina diasporai draugiško darbdavio iniciatyvą; konsultacijas kiekvienoje savivaldybėje teikia Užimtumo tarnybos padalinių konsultantai; Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija rūpinasi vaikų integracija Lietuvos švietimo sistemoje.

15. Lietuva teikia pagalbą ir paramą atvykti į Lietuvą nuolat gyventi ir integruotis Lietuvoje humanitarinės krizės ištiktose užsienio valstybėse gyvenantiems Lietuvos Respublikos piliečiams, lietuvių kilmės asmenims, taip pat asmenims, pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą turintiems teisę atkurti Lietuvos Respublikos pilietybę, ir jų šeimos nariams: iš krizės apimtos Venesuelos Bolivarų Respublikos į mūsų šalį buvo perkelti 136 perkeliamojo asmens statusą turintys asmenys, dėl Rusijos Federacijos karinės agresijos prieš Ukrainą tęsimas asmenų perkėlimo iš Ukrainos į Lietuvą procesas – perkeliamojo asmens statusas suteiktas 166 asmenims.

16. Prisidėdama prie ES imigracijos politikos formavimo ir ją įgyvendindama, Lietuva remia bendras pastangas sukurti palankesnes atvykimo procedūras toms užsieniečių kategorijoms, kurių atvykimu Lietuva suinteresuota, kartu valstybė deda pastangas užkirsti kelią neteisėtai imigracijai, imasi konkrečių priemonių siekdama didesnio atsparumo instrumentalizuotos migracijos ir hibridinių atakų grėsmei prieš ES. Atsakas į naudojimąsi neteisėtais migrantais kaip ginklu turėtų būti grindžiamas bendra, solidaria ir nuoseklia ES migracijos politika.

17. Po nepriklausomybės atkūrimo į Lietuvą imigruojančių užsieniečių skaičius augo nedaug – ilgą laiką užsieniečių sudaroma bendro gyventojų skaičiaus dalis nesiekė arba siek tiek viršijo 1 proc. Jau nuo 2017 m. buvo matoma sparčiai auganti imigracija į Lietuvą – didesnę atvykstančiųjų skaičių lėmė auganti ekonomika ir gyventojų pajamos, palanki Lietuvos darbo rinkos padėtis – gerėjančios galimybės susirasti darbą dėl darbuotojų trūkumo.

18. Migracijos metraščio duomenimis, 2013 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 33,3 tūkst. užsieniečių, t. y. 1,1 proc. visų Lietuvos gyventojų, 2017 m. – 43,6 tūkst. (1,53 proc.), 2022 m. – 100,2 tūkst. (3,57 proc.), 2023 m. – 189,4 tūkst. (6,62 proc.), 2024 m. sausio 1 d. – 221,8 tūkst. (7,69 proc.), 2025 m. pradžioje – 217,3 tūkst. (7,5 proc.), 2026 m. sausio 1 d. – 217 tūkst. 2026 m. sausio 1 d. duomenimis, daugiausia užsieniečių, turinčių galiojančius leidimus gyventi Lietuvos Respublikoje, buvo Ukrainos piliečių – beveik 80 tūkst., Baltarusijos Respublikos piliečių – 50,2 tūkst., Rusijos Federacijos piliečių – 13,7 tūkst.

19. Dėl Rusijos Federacijos karinės agresijos prieš Ukrainą, Baltarusijos Respublikos režimo vykdomo savo piliečių persekiojimo ir liberalizuotos darbo imigracijos politikos 2023 m. Lietuvoje gyvenančių užsieniečių skaičius pirmą kartą šalies istorijoje perkopė 200 tūkst. ribą. Be to, dėl išplėsto imigracijos paslaugų trečiosiose šalyse prieinamumo (nuo 2023 m. sausio 1 d. užsieniečiai prašymus išduoti leidimus laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje (toliau – leidimas laikinai gyventi) gali pateikti per išorės paslaugų teikėjo padalinius užsienio valstybėse), nuo 2023 m. didėjo užsieniečių, atvykstančių į Lietuvą iš Vidurinės Azijos šalių, skaičius. 2026 m. sausio 1 d. duomenimis, Lietuvoje gyveno 10,5 tūkst. Uzbekistano Respublikos piliečių, 7,9 tūkst. Indijos Respublikos piliečių, 6,6 tūkst. Tadžikistano Respublikos piliečių, 4,4 tūkst. Kirgizijos Respublikos piliečių, 4,3 tūkst. Azerbaidžano Respublikos piliečių ir 3,2 tūkst. Kazachstano Respublikos piliečių.

Lietuvos valstybės saugumo departamento ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos 2025 m. grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime pažymėta, kad buvo matoma užsieniečių piktnaudžiavimo teisėta imigracijos sistema tendencija – dalis Centrinės Azijos šalių piliečių piktnaudžiavo galimybe legaliai atvykti dirbti ar studijuoti Lietuvoje ir, pasinaudoję migracijos schemomis, keliavo į kitas ES valstybes nares tranzitu per Lietuvą; išaugusi migracija iš Centrinės Azijos ir piktnaudžiavimas migracijos taisyklėmis kelia saugumo riziką, kasmet tarp imigrantų iš šio regiono nustatoma asmenų, keliančių riziką Lietuvos ir kitų ES valstybių saugumui: tarp atvykusių į Lietuvą migrantų iš Centrinės Azijos buvo nustatyta pavienių asmenų, turinčių radikalių antivakarietiškų bei antisemitinių pažiūrų.

20. Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2025 m. Lietuvoje buvo 1,46 mln. užimtų gyventojų. Per 2025 m. Užimtumo tarnyboje įregistruota 162,6 tūkst. laisvų darbo vietų – 9,8 tūkst., arba 5,7 proc. mažiau nei per 2024 m. Daugiausia laisvų darbo vietų 2025 m. skelbė apdirbamosios gamybos (34,2 tūkst.), administracinės ir aptarnavimo veiklos (28,3 tūkst.) bei prekybos (25,4 tūkst.) įmonės. Kaip ir 2024 m., darbo pasiūlymai šiose ekonominėse veiklose sudarė pusę visų per metus paskelbtų laisvų darbo vietų.

Remiantis darbdavių teikiamais pranešimais apie Lietuvoje įdarbintus užsieniečius (LDU pranešimo forma), 2026 m. sausio 1 d. Lietuvoje dirbo 158,1 tūkst. asmenų iš 138 šalių, nepriklausančių ES. Per metus jų skaičius išaugo 12,4 proc. (17,5 tūkst.). Dominavo ukrainiečiai (51,8 tūkst., arba 32,7 proc.), baltarusiai (47,2 tūkst., arba 29,9 proc.), uzbekai (11,2 tūkst., arba 7,1 proc.), tadžikai (7,1 tūkst., arba 4,5 proc.), indai (6,6 tūkst., arba 4,2 proc.). 2026 m. pradžioje daugiau kaip pusė (79,1 tūkst.) visų darbuotojų iš trečiųjų šalių dirbo transporto ir saugojimo veiklą vykdančiose įmonėse. Statybos sektoriuje dirbo 28,5 tūkst. (17,9 proc.), apdirbamosios gamybos – 17,1 tūkst. (10,8 proc.), apgyvendinimo ir maitinimo – 7,3 tūkst. (4,6 proc.) užsieniečių. Daugiausia trečiųjų šalių piliečių Lietuvoje buvo įdarbinti vidutinės kvalifikacijos reikalaujantiems darbams

atlikti (132 tūkst., arba 83,5 proc.). Aukštos kvalifikacijos grupei priskiriamus darbus dirbo 15 tūkst., arba 9,5 proc., nekvalifikuotus darbus – 11,1 tūkst., arba 7 proc. užsieniečių.

21. Daugiausia nuo karo pasitraukusių ukrainiečių dirbo transporto ir saugojimo (10,7 tūkst.), apdirbamosios gamybos (8,4 tūkst.) ir statybos (8 tūkst.) sektoriuose. Pagrindinės kliūtys, trukdančios nuo karo veiksmų pasitraukusių asmenų integracijai į Lietuvos darbo rinką, yra socialinės priežastys: mažamečių vaikų priežiūra, kvalifikuoto darbo pasiūlymų pagal įgytas kvalifikacijas trūkumas, kalbos barjeras, mobilumo problemos, motyvacijos stoka, ateities planų neapibrėžtumas. Užimtumo tarnybos duomenimis, dažnai darbdaviai nurodo, kad tinkamas lietuvių kalbos mokėjimo lygis (kai kur – anglų kalbos) prisidėtų prie ukrainiečių tinkamo apmokymo ir įdarbinimo, naujos kvalifikacijos įgijimo.

22. Siekiant efektyviau kontroliuoti į Lietuvą atvykstančių dirbti užsieniečių srautus, nuo 2021 m. buvo įvesta kvota užsieniečiams, atvykstantiems dirbti pagal profesiją, kuri buvo įtraukta į Užimtumo tarnybos patvirtintą profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą. Kvotos reglamentavimas neribojo į Lietuvą dirbti atvykstančių užsieniečių skaičiaus – išnaudojus kvotą, leidimas laikinai gyventi užsieniečiui galėjo būti išduotas Užimtumo tarnybai priėmus sprendimą dėl užsieniečio darbo atitikties Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikiams. Toks kvotos mechanizmas neužtikrino efektyvios į Lietuvą dirbti atvykstančių užsieniečių srautų kontrolės, kuri būtų leidusi įgyvendinti subalansuotą darbo rinkos politiką.

2025 m. sausio 1 d. įsigaliojusiais Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimais nustatytas naujas kvotos užsieniečiams, atvykstantiems į Lietuvą darbo pagrindu, apskaičiavimo mechanizmas. Bendras kvotos metinis dydis nebeskirstomas pagal konkrečius įmonių veiklos sektorius ir nurodytas Lietuvoje trūkstamas profesijas. Nuo 2025 metų sausio 1 d. kvota apima visas profesijas ir taikoma tik pirmą kartą atvykstantiems ir leidimą laikinai gyventi Lietuvoje darbo pagrindu ketinantiems gauti trečiųjų valstybių piliečiams, be to, atsisakyta Užimtumo tarnybos atliekamo darbo rinkos testo. Kvota nustatoma pagal Užimtumo tarnybos siūlymą galimam kvotos dydžiui, remiantis darbo rinkos stebėseną, padėties darbo rinkoje vertinimu ir jos pokyčių prognoze; kvotos dydis kalendoriniams metams negali būti didesnis negu 1,4 proc. Valstybės duomenų agentūros praėjusių kalendorinių metų liepos 1 d. paskelbto Lietuvos Respublikos nuolatinių gyventojų skaičiaus dydžio. Socialinės apsaugos ir darbo ministras, suderinęs su vidaus reikalų ministru, 2025 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. A1-723 „Dėl užsieniečių įdarbinimo kvotos 2026 metams patvirtinimo“ nustatė 24 706 užsieniečių įdarbinimo kvotą 2026 m. Bendros metinės imigracijos į darbo rinką ir kvotos taikymo tik naujai atvykstantiems dirbti užsieniečiams nustatymas suteikė stabilumo jau esantiems darbo rinkoje užsieniečiams ir sumažino jų kaitą, daugiau užsieniečių liko dirbti šalyje ir tęsia darbo santykius įmonėse. Pažymėtina, kad Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2025 m. buvo pakeisti 32 206 leidimai laikinai gyventi darbo pagrindu, tuo tarpu kai 2024 m. buvo pakeisti 22 237; tai leidžia daryti išvadą, kad vis daugiau užsieniečių lieka ir tęsia darbo santykius Lietuvoje.

23. Augant į Lietuvą atvykstančių užsieniečių skaičiui, auga ir jų išnaudojimo bei prekybos žmonėmis atvejų skaičius: Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2022 m. nukentėjusiais pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147, 147(1), 147(2), 157 straipsnius (prekyba žmonėmis, išnaudojimas priverstiniam darbui, naudojimas priverstiniu darbu, vaiko pirkimas arba pardavimas) buvo pripažinti 3 užsieniečiai, 2023 m. – 5, 2024 m. – 15, 2025 m. – 54. Migracijos departamento duomenimis, užsieniečiams, kurie yra ar buvo prekybos žmonėmis arba nelegalaus darbo auka ir teisės aktuose nustatyta tvarka bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga arba teismu, 2020 m. išduotas 1 leidimas laikinai gyventi, 2021 m. – 5, 2022 m. – 2, 2023 m. – 1, 2024 m. – 5, 2025 m. – 30.

24. Pažymėtina, kad teisėta migracija iš trečiųjų šalių prisideda prie Lietuvos ekonominės plėtros, padeda spręsti darbo rinkos ir demografijos problemas, tačiau ji neturi kelti grėsmės nacionalinio saugumo interesams ir neturi skatinti Lietuvos gyventojų nedarbo lygio augimo ir (ar) emigracijos. Įgyvendinant teisėtos imigracijos politiką siekiama spręsti darbo rinkos problemas sudarant sąlygas iš trečiųjų šalių atvykti trūkstamiems darbuotojams, tačiau kartu turi būti užkertamas kelias darbo užmokesčio dempingavimui bei piktnaudžiavimui Lietuvos imigracijos sistema.

Lietuvos dalyvavimo ES specialistų pritraukimo partnerysčių programose klausimas turi būti sprendžiamas atsižvelgiant ir į galimas grėsmes nacionalinio saugumo interesams ir į Lietuvos darbo rinkos poreikius.

25. Nors užsieniečiams, ketinantiems dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujanti darbą, imigracijos taisyklės yra palankesnės, o pateikę prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi kaip užsieniečiui, ketinančiam dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujanti darbą (*Mėlynąją kortelę*), užsieniečiai gali pradėti dirbti iš karto, visgi atvykstančiųjų dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujanti darbą, palyginti su atvykstančiaisiais kitais darbo pagrindais, nėra daug (2026 m. sausio 1 d. duomenimis, leidimus laikinai gyventi, išduotus kaip aukštos kvalifikacijos specialistams, turi 5 144 užsieniečiai, darbo pagrindu – 99 550; 2025 m. sausio 1 d. duomenimis – atitinkamai 5 823 ir 106 420). Pažymėtina, kad 2025 m. sumažėjo skaičius užsieniečių, kurie į Lietuvą atvyko dirbti aukštos kvalifikacijos reikalaujanti darbą: pirmą kartą Lietuvoje darbo sutartis kaip 1–3 profesijų grupės specialistai pagal Lietuvos profesijų klasifikatorių sudarė 3 877 užsieniečiai, o 2024 m. – 4 051, 2023 m. – 5 265, 2022 m. – 10 337, 2021 m. – 3 529. 2022–2023 m. išaugusių užsieniečių, ketinančių dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujanti darbą, skaičių lėmė įvykiai Baltarusijos Respublikoje ir karas Ukrainoje, kai iš Baltarusijos Respublikoje įsteigtų įmonių buvo perkelti ir Lietuvoje įsteigtose įmonėse įdarbinti aukštos kvalifikacijos specialistai. Tačiau 2025 m. užsieniečių, atvykusių iš kitų valstybių (tarp jų ir Europos Sąjungos) ir pradėjusių dirbti aukštos kvalifikacijos reikalaujanti darbą, skaičius augo.

26. Sudarytos palankios sąlygos trečiųjų šalių piliečiams atvykti į Lietuvą ir apsigyventi joje studijų tikslais. 2026 m. duomenimis, Lietuvoje leidimą laikinai gyventi studijų pagrindu turi 10,5 tūkst. užsieniečių (Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, iš viso Lietuvoje yra 16 631 užsienio studentas, iš kurių dalis turi laikinosios apsaugos statusą). Tarptautinių studentų skaičius Lietuvoje šiuo metu sudaro beveik 15 proc. visos studentų bendruomenės, tuo tarpu 2010 m. užsieniečiai studentai sudarė mažiau nei 1 proc. visų studijuojančiųjų Lietuvos aukštosiose mokyklose. Tokiam procentinės išraiškos pokyčiui didelę įtaką daro ir demografinės tendencijos – mažėjantis lietuvių studentų skaičius. Išaugęs užsieniečių, kurie studijuoja Lietuvos aukštosiose mokyklose, skaičius rodo, kad Lietuvos aukštosios mokyklos vis sėkmingiau konkuruoja su kitų Europos šalių aukštosiomis mokyklomis. Užsienio studentai, pabaigę studijas Lietuvoje, yra reikalingi šalies ekonomikai, todėl būtina ir toliau įgyvendinti priemones, skatinančias juos pasilikti Lietuvoje, integruotis į visuomenę ir darbo rinką. Kartu pažymėtina, kad, remiantis 2026 m. sausio 1 d. duomenimis, daugiausia užsieniečių, turinčių leidimus laikinai gyventi studijų pagrindu, yra iš nelegalios migracijos grėsmę keliančių šalių – Indijos (1 771), Pakistano (1 495), Bangladešo (1 303). Siekiant, kad užsieniečiai studijų Lietuvoje nenaudotų kaip priedangos patekti į Šengeno erdvę ar užsiimti ekonomine veikla, turi būti nuolat stiprinamos užsieniečių atrankos procedūros, vykdomos efektyvesnės leidimus laikinai gyventi studijų pagrindu gavusių užsieniečių kontrolės priemonės.

27. 1997 m. sausio 21 d. priėmus Lietuvos Respublikos įstatymą dėl 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso bei 1967 m. Protokolo dėl pabėgėlių statuso ratifikavimo Lietuva tapo prieglobsčio prašytojus priimančia šalimi, įsipareigojusia pagal minėtos konvencijos nuostatas ginti savo teritorijoje esančius pabėgėlius ir sudaryti jiems sąlygas integruotis Lietuvoje. Prieglobsčio statuso iš esmės reglamentuojama bendraisiais ES teisės aktais, kurie tiesiogiai taikomi arba perkelti į nacionalinę teisę – įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ ir kitus teisės aktus. Bendros Europos prieglobsčio sistemos paskirtis – supaprastinti, racionalizuoti ir konsoliduoti esminius tarptautinės apsaugos (pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos) priskyrimo ir procedūrinius standartus visoje ES, užtikrinti pagrįstų sprendimų priėmimą, neleisti piktnaudžiauti tarptautinės apsaugos procedūromis ir patį prieglobsčio procesą padaryti veiksmingesnį ir trumpesnį. Lietuvos Respublika, kaip ES valstybė narė, prisideda prie šių tikslų įgyvendinimo, šiuos siekius patvirtina ir Lietuvos Respublikos politiniai bei teisiniai dokumentai.

28. 2015–2016 m. Europa susidūrė su didžiausiu prieglobsčio prašytojų antplūdžiu, šiuo laikotarpiu buvo užfiksuoti rekordiniai migracijos srautai į Europą. ES buvo priversta imtis priemonių, kad būtų suvaldyta vadinamoji pabėgėlių krizė, bei ieškoti kelių naštą solidarai paskirstyti tarp ES valstybių narių. Solidarizuodamasi su kitomis ES valstybėmis narėmis Lietuva dalyvavo

užsieniečių, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, perkėlimo programose ir 2019–2025 m. iš ES valstybių narių ir kitų valstybių į Lietuvos Respubliką perkėlė 252 prieglobsčio prašytojus. Užsieniečių, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, perkėlimo į Lietuvos Respubliką klausimai buvo svarstomi Vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 1 d. nutarimu Nr. 757 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės migracijos komisijos sudarymo“ sudarytoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės Migracijos komisijoje (toliau – Vyriausybės migracijos komisija), kuriai pavesta padėti Vyriausybei priimti sprendimus, susijusius su šalies migracijos procesų valdymu, koordinuoti tarpinstitucinį bendradarbiavimą migracijos srityje ir teikti Vyriausybei pasiūlymus šalies migracijos procesų valdymo klausimais.

29. Pastaraisiais metais Lietuva išgyveno itin sudėtingą laikotarpį – Baltarusijos Respublikos režimo vykdomas migracijos instrumentalizavimas, Rusijos Federacijos karas prieš Ukrainą – šie įvykiai buvo ir yra tiesiogiai susiję ir su labai išaugusiais prieglobsčio prašytojų ir karo pabėgėlių srautais. 2021 m. prasidėjus migrantų instrumentalizavimui buvo gauti 4 259 prašymai suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje (palyginti: 2019 m. – 646, 2020 m. – 321). Baltarusijos Respublikoje tebesitęsiant politiniam režimo persekiojimui iš šios šalies atvyksta nemažai asmenų, kurie prašosi prieglobsčio Lietuvos Respublikoje (2020 m. – 81, 2021 m. – 260, 2022 m. – 416, 2023 m. – 287, 2024 m. – 140, 2025 m. – 83 Baltarusijos Respublikos piliečiai).

30. 2022 m. Rusijos Federacijos pradėtas karas prieš Ukrainą lėmė didelius migracijos srautus į ES valstybes nares, taip pat ir į Lietuvą. Tai beprecedentė migracija, kai dėl Rusijos Federacijos karo prieš Ukrainą milijonai ukrainiečių karo akivaizdoje turėjo palikti savo namus. Reaguojant į susidariusią situaciją, 2022 m. kovo 4 d. ES pirmą kartą buvo aktyvuota 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 2001/55/EB dėl minimalių normų suteikiant perkeltiesiems asmenims laikinąją apsaugą esant masiniam srautui ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą, kuri sudarė sąlygas karo pabėgėliams iš Ukrainos apsigyventi ir naudotis suderintomis teisėmis visoje ES. Lietuva turėjo užtikrinti tinkamas priėmimo ir gyvenimo sąlygas karo pabėgėliams iš Ukrainos, užtikrinti jų teisę gyventi Lietuvoje, dirbti, taip pat teisę į sveikatos priežiūros paslaugas ir mokslą (2026 m. pradžioje Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje buvo užregistruota daugiau kaip 101 tūkst. karo pabėgėlių iš Ukrainos).

31. Atvykstantys dideli migrantų srautai viršijo Lietuvos priėmimo pajėgumus ir pasirengimą (tiek infrastruktūros, tiek žmogiškųjų išteklių) ir atskleidė tam tikrus priėmimo sistemos trūkumus. Nors dėl didelio atvykusių užsieniečių skaičiaus organizuojant apgyvendinimą, priėmimo ir materialinių sąlygų užtikrinimą, teisinių ir vertimo paslaugų teikimą iškilė nemažai problemų, pavyko mobilizuoti reikiamus išteklius ir užtikrinti minimalius priėmimo standartus, tačiau praktika parodė, kad būtina įdiegti lankstų, galintį reaguoti į staigius pokyčius priėmimo mechanizmą, toliau tobulinti bei plėtoti prieglobsčio suteikimo procedūras, gerinti priėmimo ir gyvenimo sąlygas prieglobsčio prašytojams. Neteisėto migrantų antplūdžio lemti iššūkiai, susiję su užsieniečių priėmimo ir apgyvendinimo sąlygų užtikrinimu, paskatino peržiūrėti ir atnaujinti teisės aktuose nustatytą migrantų priėmimo ir apgyvendinimo sistemą, kuri leistų operatyviai reaguoti į besikeičiančius migrantų srautus. Nuo 2025 m. sausio 1 d. veiklą pradėjo Priėmimo ir integracijos agentūra (įstaiga prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos), teikianti socialines bei apgyvendinimo paslaugas užsieniečiams ir įgyvendinanti socialinės integracijos ir lygių galimybių politiką.

32. Siekiant palengvinti migracijos naštą ES valstybėms, į kurias atvyksta daugiausia migrantų, sukurti teisingesnę ir veiksmingesnę prašymų suteikti prieglobstį registravimo ir nagrinėjimo sistemą, sumažinti antrinį judėjimą, 2024 m. gegužės 14 d. ES buvo priimtas Migracijos ir prieglobsčio paktas (toliau – Paktas). Siekiant ES valstybių narių interesų balanso, į kai kuriuos Lietuvai aktualius klausimus, tokius kaip kova su migracijos instrumentalizavimu, Pakte buvo atsižvelgta tik iš dalies, tačiau Europos Komisija 2024 m. gruodžio 12 d. priėmė komunikatą dėl kovos su hibridinėmis grėsmėmis, kylančiomis naudojant migraciją kaip ginklą, ir saugumo prie ES išorės sienų stiprinimo, kuriame akcentuota, kad migracijos instrumentalizavimas yra grėsmė nacionaliniam saugumui, o valstybės narės turi turėti įrankius ir priemones atsakui užtikrinti.

33. Siekdamas įgyvendinti Paktą, kuris įsigalios 2026 m. birželio 12 d., 2024 m. vidaus reikalų ministras sudarė tarpinstitucinę darbo grupę, 2024 m. gruodžio 10 d. vidaus reikalų ir socialinės apsaugos ir darbo ministrų įsakymu patvirtintas Europos Sąjungos Migracijos ir prieglobsčio pakto nacionalinis įgyvendinimo planas, 2025 m. balandžio 11 d. patvirtintas Nenumatyto atvejų planas, 2025 m. liepos 24 d. patvirtinta ir Europos Komisijai pateikta Nacionalinė prieglobsčio ir migracijos valdymo strategija. Siekdama įgyvendinti 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2024/1351 dėl prieglobsčio ir migracijos valdymo nuostatas ir nustatyti Lietuvos Respublikos solidarumo įnašą nuo 2026 m. birželio 12 d. taikomam ES metiniam solidarumo rezervui sukurti, Vyriausybė 2025 m. gruodžio 3 d. nutarimu Nr. 853 pritarė siūlymui taikyti mišrią solidarumo formą – priimti dalį Lietuvai nustatyto asmenų skaičiaus, o likusią dalį kompensuoti finansiniu įnašu. Bendras indėlis bus paskirstomas proporcingai: 50 proc. – perkėlimais, 50 proc. – finansine įmoka. Sprendimas taikyti mišrią formą, kuri leis 2026 metais (pusės metų laikotarpiu, nes solidarumo taikymas pradėdamas nuo Pakto įgyvendinimo pradžios) proporcingai paskirstyti našta ir užtikrinti sklandų procesų įgyvendinimą, buvo priimtas įvertinus nacionalinius pajėgumus, migracijos situaciją regione ir savivaldybių preliminarius pajėgumus priimti asmenis. Lietuvos solidarumo formos klausimas buvo svarstytas Vyriausybės migracijos komisijos, taip pat Seimo Teisės ir teisėtvarkos, Žmogaus teisių ir Socialinių reikalų ir darbo komitetų, bendrame Europos reikalų ir Užsienio reikalų komitetų posėdžiuose (Seimo Europos reikalų ir Užsienio reikalų komitetai 2025 m. lapkričio 26 d. patvirtino bendrą nuomonę ir pasiūlė Vyriausybei nustatyti mišrią solidarumo formą).

2026 m. pradžioje Europos Komisija pristatė pirmąją Europos prieglobsčio ir migracijos valdymo strategiją, kuria siekiama užkirsti kelią neteisėtai migracijai, apsaugoti žmones, bėgančius nuo karo ir persekiojimo, bei pritraukti specialistų į ES. Strategija žymi naują etapą ES migracijos ir prieglobsčio politikoje, konsoliduojant pastaraisiais metais pasiektą pažangą stiprinant išorės sienų apsaugą, plėtojant migracijos diplomatiją ir įgyvendinant Migracijos ir prieglobsčio paktą.

34. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavesta formuoti socialinės integracijos (užsieniečių) politiką, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą. Vyriausybė 2015 m. rugsėjo 23 d. nutarimu Nr. 1007 „Dėl komisijos užsieniečių integracijos įgyvendinimui koordinuoti“ sudarė Komisiją užsieniečių integracijos įgyvendinimui koordinuoti (toliau – Komisija užsieniečių integracijai koordinuoti), kuriai pavesta koordinuoti užsieniečių integracijos įgyvendinimą, nagrinėti ir spręsti su integracija susijusius klausimus, teikti Vyriausybei pasiūlymus dėl užsieniečių integracijos įgyvendinimo ir teisinio reguliavimo tobulinimo.

Užsieniečių integracijos priemonės Lietuvoje finansuojamos valstybės biudžeto, ES fondų ir kitomis lėšomis, o jas įgyvendina Lietuvos valstybės institucijos ir įstaigos, savivaldybių administracijos ir joms pavaldžios įstaigos, nevyriausybines, tarptautines ir kitas organizacijas. 2025 m. gruodžio 10 d. Vyriausybė nutarimu Nr. 882 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2260 11, 26, 35, 41, 42, 43, 46, 50, 53, 58, 107 ir 141 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-690“ Seimui pateikė išvadą, kurioje pasiūlė praplėsti užsieniečių integracijos finansavimo šaltinius, nustatant, kad prie užsieniečių integracijos prisidėtų ir patys užsieniečiai, darbdaviai ir kiti užsieniečius kviečiantys ar priimantys fiziniai ar juridiniai asmenys.

35. Formuojant užsieniečių integracijos politiką, būtinas konstruktyvus politikai įtaką darančių interesų grupių (Lietuvos valstybės institucijų ir įstaigų, nevyriausybinių ir tarptautinių organizacijų, asociacijų, darbdavių, profesinių sąjungų, akademinės bendruomenės) dialogas.

36. Pažymėtina, kad Lietuvoje išaugo ne tik prieglobstį ar laikinąją apsaugą gavusių užsieniečių, bet ir kitais pagrindais teisę Lietuvoje gyventi įgijusių asmenų iš trečiųjų šalių skaičius (darbo, studijų, šeimos susijungimo pagrindais) – kaip minėta, nuo 2017 m. pradžios, kai Lietuvoje galiojančius leidimus gyventi turėjo 43,6 tūkst. užsieniečių, šis skaičius 2026 m. pradžioje jau siekė 217 tūkst. Daugėjant Lietuvoje gyvenančių užsieniečių, trūksta aiškaus teisinio reguliavimo, kuris nustatytų integracijoje dalyvaujančių institucijų funkcijas ir jų veiklos koordinavimą vietos lygiu, kadangi savivaldybėse vyksta pagrindiniai užsieniečių integracijos procesai (būsto paieška, įsidarbinimas, vaikų dalyvavimas švietimo sistemoje ir kt.).

Stiprinant tarpinstitucinius ryšius ir vietos valdžios vaidmenį užsieniečių integracijos procese 2024 m. pradėtas įgyvendinti pilotinis Prieglobsčio migracijos ir integracijos fondo lėšomis finansuojamas projektas, kurio tikslas – gerinti užsieniečių integracijos savivaldos lygmenyje procesus bei stiprinti ilgalaikę šių asmenų integracijos procesų stebėseną. Šio projekto metu 16 savivaldybių įsteigtos užsienio kilmės Lietuvos gyventojų koordinatorių pareigybės, kurie vykdo su užsieniečių integracija susijusias funkcijas, apimančias vietos lygio situacijos analizę, galimų rizikų nustatymą ir integracinių bei kitų priemonių pasitelkimą rizikoms spręsti. Tikimasi, kad koordinatorių pareigybių atsiradimas savivaldybėse, kuriose gyvena daugiausia užsieniečių, įtraukimas į projektą aprėps apie 65 proc. visų Lietuvoje gyvenančių užsieniečių ir sudarys sąlygas sistemingesniam ir nuoseklesniam integracijos procesų plėtojimui.

Priėmimo ir integracijos agentūra tęsia darbus teikdama integracijos paramą tarptautinės apsaugos gavėjams ir jų šeimos nariams ir tapo nepamainoma partnere savivaldybių įstaigoms: socialiniams ir ekonominiams partneriams pristatė Sociokultūrinio įvado programą ir Psichikos sveikatos stiprinimo ir psichosocialinės pagalbos teikimo minimalaus paslaugų standartą, numato paruošti sociokultūrinio įvado lektorius – specialistus, kurie pagal poreikį galės teikti mokymus užsieniečiams visose savivaldybėse. Sociokultūrinio įvado mokymai padės užtikrinti, kad atvykstantys asmenys nuo pat pradžių gautų nuoseklią informaciją apie Lietuvos kultūrą, istoriją, teisinę sistemą ir kasdienes socialinius santykius. Priėmimo ir integracijos agentūra sukūrė ir įdiegė Vertimo paslaugų administravimo informacinę sistemą (VERTIS), kuri leidžia visoje Lietuvoje centralizuotai užsakyti, vykdyti ir valdyti vertimo paslaugų teikimą (20 kalbų) trečiųjų šalių piliečiams arba asmenims be pilietybės.

37. Pažymėtina, kad viena iš pagrindinių sprendinių kliūčių, trukdančių sėkmingai užsieniečių integracijai į darbo rinką ir visuomenę, yra fragmentuotas ir nepakankamai lankstus lietuvių kalbos mokymas. Užimtumo tarnybos įgyvendinamose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse lietuvių kalbos mokymas yra numatytas kaip neformaliojo suaugusiųjų švietimo priemonės sudėtinė dalis. Šios priemonės taikomos asmenims, siekiantiems integruotis į darbo rinką, įskaitant bedarbius užsieniečius. 2025 m. mokytis lietuvių kalbos pradėjo 94 užsieniečiai, iš jų 81 proc. (76 asmenys) – ukrainiečiai, pasitraukę į Lietuvos Respubliką nuo karo veikslių. 47 proc. lietuvių kalbą pasirinkusių mokytis užsieniečių buvo dirbantys asmenys, 53 proc. – bedarbiai. Priėmimo ir integracijos agentūra, bendradarbiaudama su nevyriausybinėmis organizacijomis, organizuoja lietuvių kalbos mokymus tarptautinę apsaugą gavusiems užsieniečiams ir jų šeimų nariams, taip pat lietuvių kilmės asmenims, perkeliams į Lietuvos Respubliką iš humanitarinę krizę patiriančių šalių; užsienio kilmės Lietuvos gyventojų integracijos koordinatoriai 16-oje savivaldybių organizuoja sociokultūrinio įvado apie Lietuvą ir valstybinės kalbos mokymus. Lietuvių kalbos ir kultūros kursus užsieniečiams ir lietuvių kilmės asmenims organizuoja ir kai Lietuvos aukštosios mokyklos, taip pat užsieniečiams mokytis lietuvių kalbos padeda ir kai kurios verslo įmonės, bendradarbiaudamos su kalbos mokyklomis.

Svarbu sukurti ir įgyvendinti efektyvią užsieniečių lietuvių kalbos mokymo ir sociokultūrinės integracijos sistemą ir užtikrinti tinkamą jos koordinavimą, plėtoti turimas ir diegti trūkstamas integracijos priemones, ypatingą dėmesį skiriant įvairioms užsieniečių tikslinėms grupėms pritaikytų lietuvių kalbos mokymų metodikų kūrimui. Pažymėtina, kad Kultūros ministerija, kuriai pavesta formuoti valstybinės kalbos politiką ir kuri yra atsakinga už valstybinės kalbos vartojimo kontrolę, įgyvendindama Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą, kartu su kitomis suinteresuotomis institucijomis kuria kalbinės ir sociokultūrinės integracijos užsieniečiams sistemą (įskaitant stebėsenos mechanizmą) ir vertina galimybes ją ar atskiras jos dalis pritaikyti kitoms tikslinėms grupėms. Nuo 2026 m. sausio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo pataisoms, Lietuvos Respublikoje parduodantys prekes ir (ar) paslaugas teikiantys juridiniai ir fiziniai asmenys, kitos organizacijos ir jų padaliniai, išskyrus Lietuvos Respublikoje laikinai prekes parduodančius fizinius asmenis ir fizinius asmenis, kurie prekių pardavimo veikla nesiverčia nuolat, turi užtikrinti tiesioginį gyventojų aptarnavimą valstybine kalba Vyriausybės nustatytu lietuvių kalbos mokėjimo lygiu – Vyriausybė 2025 m. lapkričio 26 d. nutarimu Nr. 827 nustatė bazinį (A1) valstybinės kalbos mokėjimo lygį, (praėjus dvejiems metams nuo dienos, kai užsieniečiui pirmą kartą išduodamas dokumentas,

patvirtinantis ar suteikiantis teisę gyventi Lietuvos Respublikoje, bus taikomas aukštesnis – pirmosios kategorijos (A2) kalbos mokėjimo reikalavimas). Nacionalinė švietimo agentūra, kuri atsakinga už valstybinės kalbos egzaminų organizavimą ir vykdymą, 2026 m. tvarkaraštyje numatė 15 kartų per metus vykdyti valstybinės kalbos egzaminus; esant poreikiui, egzaminų skaičius bus didinamas.

Atsižvelgiant į tai, kad nemaža dalis užsieniečių privalės aptarnauti asmenis lietuvių kalba (skaičiuojama, kad iš beveik 100 tūkst. užsieniečių, turinčių leidimus laikinai gyventi darbo pagrindu, galimai apie 20–30 proc. dirba sektoriuose, kuriuose taikomas tiesioginio gyventojų aptarnavimo reikalavimas), svarbu nustatyti ir užtikrinti efektyvią lietuvių kalbos mokymo, valstybinės kalbos egzaminų organizavimo ir vykdymo, valstybinės kalbos vartojimo ir taisyklingumo kontrolės sistemą.

38. Sklandesnei užsieniečių integracijai IOM Vilniaus biuras 2024 m. atidarė Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, taip pat IOM finansinių šaltinių lėšomis finansuojamą migracijos informacijos centrą *MICenter*, kurio tikslas – teikti nemokamas konsultacijas ir pagalbą užsieniečiams, įgyvendinti priemones siekiant sėkmingos užsieniečių integracijos į visuomenę, skleisti informaciją apie lietuvių kalbos mokėjimo reikalavimus ir mokymosi galimybes. Įsteigti vieno langelio principu veikiantys paslaugų centrai – *International House Vilnius* ir *International House Klaipėda*, kuriuose aukštos kvalifikacijos užsieniečiams ir kitiems asmenims teikiamos paslaugos ir konsultacijos migracijos, mokesčių, socialinio draudimo, įdarbinimo ir kitomis aktualiomis temomis, vykdomos įvairios integracinės programos, padedančios mokytis lietuvių kalbos ir kt. Tai gerosios praktikos pavyzdys, kai savivaldybės, bendradarbiaudamos su Lietuvos valstybės institucijomis, kuria priemones, padedančias gerinti užsieniečių priėmimą ir integraciją.

39. Užsieniečių integracija į Lietuvos sveikatos apsaugos sistemą priklauso nuo jų teisinio statuso, pilietybės ir buvimo šalyje tikslo. Pagrindinis principas – teisė į valstybės laiduojamą (nemokamą) sveikatos priežiūrą yra tiesiogiai susieta su Privalomuoju sveikatos draudimu (PSD) – nemokamą sveikatos priežiūrą Lietuvoje gali gauti visi PSD apdrausti gyventojai. Kai kurioms užsieniečių kategorijoms, pavyzdžiui, pasitraukusiems iš Ukrainos dėl karo ir turintiems laikinosios apsaugos statusą, pateikusiems prašymą suteikti jiems prieglobstį Lietuvos Respublikoje, nelegaliai Lietuvos Respublikos sieną kirtusiems užsieniečiams ir kt., valstybė garantuoja būtinąją medicinos pagalbą ir kitas būtinas asmens sveikatos priežiūros paslaugas, kurių nesuteikus paciento sveikatos būklė galėtų pablogėti tiek, kad jam prireiktų skubiosios medicinos pagalbos paslaugų, o tam tikroms grupėms (nelydimiems nepilnamečiams, vaikams, iš Ukrainos dėl karo pasitraukusiems ir laikinosios apsaugos statusą turintiems senjorams ir neįgaliems asmenims) – visą PSD apsaugą. Pavyzdžiui, 2022–2024 m. valstybės biudžeto lėšomis už daugiau nei 11 mln. eurų sveikatos priežiūros paslaugos buvo suteiktos 45 464 užsieniečiams.

Užsieniečių skaičiaus augimas Lietuvoje daro dvejopą poveikį sveikatos sistemai: atsižvelgiant į tai, kad dauguma užsieniečių Lietuvoje yra darbingo amžiaus, mokėdami PSD mokesčių jie papildoma biudžetą įmokomis ir stiprina sveikatos sistemą, tačiau augantis pacientų skaičius sukuria papildomą spaudimą sveikatos paslaugas ir skubią pagalbą teikiančiam personalui, kalbos barjeras ar būtinybė naudotis vertėjo paslaugomis mažina paslaugos prieinamumą ir gydytojų darbo efektyvumą, dėl atvykusiųjų iš regionų, kuriuose vakcinacijos lygis žemesnis, didėja infekcinių ligų kontrolės ir visuomenės sveikatos specialistų dėmesio poreikis.

40. Lietuvos visuomenė vis dar nėra pakankamai pozityviai nusiteikusi užsieniečių, taip pat ir Lietuvoje prieglobstį gavusių, atžvilgiu: 2025 m. atlikto visuomenės nuostatų mažumų bei migrantų atžvilgiu Lietuvoje tyrimo duomenimis, 86 proc. respondentų nenorėtų ar greičiau nenorėtų, kad Lietuva priimtų gyventi neteisėtai Lietuvos Respublikos sieną kirtusius asmenis iš ne ES šalių, 49 proc. – politinius pabėgėlius, 34 proc. – karo pabėgėlius; 75 proc. respondentų sutiko arba greičiau sutiko su teiginiu, kad migrantai gali padidinti nusikalstamumo lygį Lietuvoje. Pažymėtina, kad 2025 m. atliktame tyrime pirmą kartą buvo įtraukti klausimai dėl migrantų iš Centrinės Azijos (Tadžikistano, Kirgizijos, Uzbekistano) – šios grupės atstovai iš karto pateko tarp vieną didžiausių socialinių distancijų patiriančių grupių. Todėl svarbu užtikrinti, kad Lietuvos visuomenėje būtų ugdomas pakantumas, tolerancija ir daugiakultūriškumas, kad mažėtų ksenofobijos, diskriminacijos

ir rasizmo apraiškų. Prie šių tikslų prisideda nuo 2024 m. IOM Vilniaus biuro kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei Priėmimo ir integracijos agentūra įgyvendinamas bendruomenės rėmimo projektas (*RISE*), kuriuo siekiama stiprinti vietos bendruomenių ir pabėgėlių sąveiką bei kurti priimančią ir saugią aplinką, kartu mažinti socialinę atskirtį, diskriminaciją ir neapykantos apraiškas.

41. ES teisės aktai nustato bendras grąžinimo, išsiuntimo, sulaikymo ir draudimo atvykti taisykles, mechanizmus ir priemones, skirtas keistis informacija apie neteisėtą migraciją tarp ES valstybių narių. Neteisėtos migracijos prevencija ir kontrolė išlieka vienu iš esminių migracijos valdymo elementų. Lietuva, saugodama ES išorės sieną, ir toliau didžiąja dalimi lieka tranzito šalimi neteisėtos migracijos maršrute ir patraukli šalis užsieniečiams, siekiantiems bet kokiais būdais įteisinti savo buvimą ES. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nustatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą valstybės sienos perėjimą, neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną, neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių įdarbinimą. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse nustatyta administracinė atsakomybė asmenims už melagingų duomenų pateikimą kviečiant užsieniečių atvykti į Lietuvą arba pagalbą kitu neteisėtu būdu užsieniečiui gauti dokumentą, patvirtinantį užsieniečio teisę būti ar gyventi Lietuvoje.

42. Neteisėta migracija, Baltarusijos Respublikos režimo naudojamos hibridinės atakos kelia grėsmę tiek ES išorės sienų saugumui, tiek ir Lietuvos vidaus saugumui bei prieglobsčio sistemos veikimui. Nors Lietuvos Respublikos valstybės sienos infrastruktūros modernizavimas (įrengtas fizinis barjeras ir įdiegtos sienos stebėjimo sistemos) reikšmingai prisidėjo prie Lietuvos Respublikos valstybės sienos pažeidžiamumo sumažinimo, tačiau Baltarusijos Respublikos režimo inicijuotas migracijos instrumentalizavimas skatinant užsieniečius kirsti valstybės sieną iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvą ir sudarant tam palankias sąlygas išlieka vienu iš lemiamų veiksnių, skatinančių neteisėtą migraciją iš Baltarusijos Respublikos.

43. 2021 m. labai išaugus neteisėtos migracijos srautams iš Baltarusijos Respublikos, 2021 m. pirmą kartą nuo nepriklausomybės atgavimo Lietuvos Respublikos Vyriausybė visoje šalyje paskelbė valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio. 2021 m. iš viso neteisėtai atvyko 4 551 trečiųjų šalių pilietis, iš kurių apie 96 proc. Lietuvos Respublikos valstybės sieną iš Baltarusijos Respublikos kirto neteisėtai.

44. Reaguodamas į drastiškai augantį neteisėtos migracijos srautą, 2021 m. rugpjūčio 2 d. valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas priėmė beprecedentį sprendimą neįleisti asmenų, ketinančių kirsti valstybės sieną nenustatytose vietose. Pradėjus įgyvendinti šį sprendimą, sulaikytų neteisėtų migrantų skaičius pradėjo mažėti, tačiau neteisėtos migracijos spaudimas iš Baltarusijos Respublikos išliko labai didelis – po sprendimo įsigaliojimo iki 2021 m. pabaigos į Lietuvą nebuvo įleisti 8 106, 2022 m. – 11 211, 2023 m. – 2 643, 2024 m. – 1 002, 2025 m. – 1 652 užsieniečiai, ketinę kirsti Lietuvos Respublikos valstybės sieną tam nenustatytose vietose.

45. Baltarusijos Respublika kartu su Rusijos Federacija migracijos spaudimą, kaip hibridinės atakos priemonę, naudoja prie ES išorės sienų Baltijos jūros regione, paversdamos pažeidžiamus, migracijoje esančius asmenis politinio spaudimo svertu prieš Lietuvą, mūsų kaimynines valstybes ir ES. Baltarusijos režimas sąmoningai palengvino migrantų atvykimą ir judėjimą link ES sienų, pasitelkdamas supaprastintą vizų išdavimą, užsakomuosius skrydžius, organizuotus „turistinius paketus“ ir koordinuotą nukreipimą į pasienio zonas. Šie veiksmai naudojami siekiant destabilizuoti regioną, silpninti saugumą, vienybę ir solidarumą ne tik Lietuvoje, regione, bet ir visoje ES. Todėl aktyvus bendradarbiavimas regioniniu lygiu, institucijų sąveika ir bendri koordinuoti veiksmai neteisėtos migracijos prevencijos, valstybės sienos apsaugos, kovos su prekyba žmonėmis ir kitais klausimais gali duoti teigiamų rezultatų užtikrinant regiono ir visos ES saugumą.

46. Dėl tebesitęsiančio neteisėtos migracijos instrumentalizavimo fenomeno padėtis ES pasienyje su Baltarusija 2025 m. išliko įtempta – regioniniu mastu neteisėtos migracijos spaudimas 2025 m. padidėjo 19 proc., palyginti su 2024 m. (2025 m. atgrasyta per 43 tūkst. užsieniečių, 2024 m. – per 36 tūkst.). Nors 2025 m. neteisėtos migracijos spaudimas iš Baltarusijos į Lietuvą padidėjo apie 65 proc., Lietuva patyrė mažiausią neteisėtos migracijos spaudimą, palyginti su kaimyninėmis šalimis: į Lenkiją neįleisti 29 478 užsieniečiai, į Latviją – 12 003.

47. 2025 m. užregistruoti 85 ikiteisminiai tyrimai pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 292 straipsnį dėl neteisėto žmonių gabenimo per sieną (2023 m. – 134, 2024 m. – 64 tyrimai), sulaikytas 101 gabentojas ir 443 gabenti užsieniečiai (daugumoje atvejų užsieniečiai buvo gabenti iš Latvijos). Nusikalstamą veiką, susijusią su neteisėtu migrantų gabenimu, skatina didėjanti paklausa ir didelis pelnas, kurį gauna nusikalstamos organizacijos, todėl šių nusikalstamų veikų prevencija ir kova su jomis yra vienas iš prioritetų, kuris gali būti užtikrintas taikant atgrasančias sankcijas neteisėtai migrantus gabenantiems asmenims, migrantų išnaudojimo prevencija ir tvirtesnis bei koordinuotas teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas.

48. Nors neįleistų neteisėtų migrantų skaičius sumažėjo beveik 7 kartus (nuo 11 211 užsieniečių 2022 m. iki 1 652 – 2025 m.). Šis sumažėjimas sietinas su neteisėtos migracijos maršrutų pasikeitimu – trečiųjų šalių piliečiai, norėdami neteisėtai patekti į ES, pastaraisiais metais vis dažniau rinkosi neteisėtai kirsti Lenkijos Respublikos ir Latvijos Respublikos valstybės sienas. Tačiau neteisėtas Latvijos Respublikos sienos kirtimas lėmė neteisėtos antrinės migracijos padidėjimą Lietuvoje. 2023 m. Lietuvos Respublikos teritorijoje sulaikyti 1 193 trečiųjų šalių piliečiai, kurie neteisėtai atvyko ar buvo atgabenti iš Latvijos Respublikos, 2024 m. – 540, 2025 m. – 1 288. Vadovaujantis readmisijos susitarimu 2025 m. Latvijai buvo perduota 914 neteisėtai atvykusių trečiųjų šalių piliečių.

49. Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatyta, kad neteisėtai šalyje esantys užsieniečiai turi išvykti iš Lietuvos. Neteisėtai esančių šalyje užsieniečių išvykimas į kilmės valstybes ar kitas valstybes, į kurias jie turi teisę vykti, gali būti savanoriškas arba priverstinis. Išsiunčiant užsieniečius gali būti priimtas sprendimas dėl draudimo atvykti į Lietuvos Respubliką ar Šengeno erdvę, tačiau daugeliu atvejų teikiamas prioritetas humaniškesniam, greitesniam ir administracine bei finansine prasme ekonomiškiesniam – savanoriškam grąžinimui, kartu pasiūlant ir reintegracijos kilmės šalyje galimybes. IOM Vilniaus biuras nuo 1998 m. įgyvendina savanoriško grąžimo ir reintegracijos veiklas, finansuojamas Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo lėšomis. 2021 m. padedant Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) ir IOM į kilmės šalis buvo grąžinta 400 užsieniečių, 2022 m. – 679, 2023 m. – 54, 2024 m. – 77, 2025 m. – 162. 2024 m. Lietuva prisijungė prie Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (toliau – *Frontex*) įgyvendinamo Jungtinių reintegracijos paslaugų projekto, todėl savanoriškai grąžintiems užsieniečiams vienkartinės išmokos bei pagalba reintegracijai gali būti apmokama ir iš šio projekto. Užsieniečiai, kurie neteisėtai yra šalyje bei neprašo leisti grįžti į kilmės valstybę, yra išsiunčiami iš šalies. 2021–2025 m. VSAT išsiuntė 484 užsieniečius.

50. Efektyviam neteisėtai Lietuvos Respublikoje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimui į kilmės ar kitas trečiašias valstybes didelę įtaką turi užmegzti tiesioginiai kontaktai ir sklandus bendradarbiavimas su šių valstybių kompetentingomis institucijomis. Tačiau sklandų užsieniečių grąžinimą į kilmės valstybes ar kitas valstybes, į kurias jie turi teisę vykti, apsunkina tam tikrų trečiųjų šalių nebendradarbiavimas (kilmės valstybės nebendradarbiauja identifikuojant savo piliečius ar išduodant jiems kelionės dokumentus, nepripažįsta nesavanoriško grąžinimo, ignoruoja readmisijos prašymus arba kelia įvairius biurokratinius reikalavimus). Tam tikrais atvejais užsieniečių grąžinti negalima dėl nestabilios situacijos kilmės valstybėje (Afganistane, Sirijoje, Ukrainoje ir kt.), todėl su sunkumais grąžinant neteisėtai esančius užsieniečius susiduria visos ES valstybės narės.

51. Siekiant užtikrinti efektyvų neteisėtai Lietuvos Respublikos teritorijoje esančių užsieniečių grąžinimą į kilmės ar trečiašias šalis, kryptingai sudaromos dvišalės readmisijos sutartys su trečiosiomis šalimis bei ES readmisijos sutarčių su trečiosiomis šalimis įgyvendinimo protokolai. Grąžindama užsieniečius Lietuva aktyviai naudojasi *Frontex* pagalba: dalyvauja bendrose jungtinėse grąžinimo operacijose, taip pat *Frontex* organizuojamose trečiųjų šalių identifikacinėse misijose; *Frontex* moka ir už grąžinamų užsieniečių kelionės bilietus.

52. Nuo 2023 m. kovo 7 d. Lietuva pradėjo įgyvendinti 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES)2018/1860 dėl Šengeno informacinės sistemos naudojimo neteisėtai esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti. Pradėjus įgyvendinti šį reglamentą, visos ES valstybės narės turi galimybę matyti kitų ES valstybių narių priimtus sprendimus dėl grąžinimo bei

išsiuntimo, informuoti viena kitą apie šių sprendimų įvykdymą užsieniečiams išvykus per ES išorės sieną.

53. Didėjant bendram užsieniečių, atvykstančių gyventi į Lietuvą, srautui, kartu stiprinami ir kontrolės mechanizmai, kuriais siekiama nustatyti ir užkardyti užsieniečių neteisėto buvimo, gyvenimo bei nelegalaus darbo Lietuvoje atvejus. Daug dėmesio skiriama ES išorės sienų apsaugai, nuolat įgyvendinamos užsieniečių neteisėtos migracijos prevencijos ir kontrolės priemonės: diegiamos ir atnaujinamos sienos apsaugos stebėsenos, stacionarios infrastruktūros ir kontrolės priemonės. 2025 m. rugsėjo mėn. Lietuvoje, kaip ir visoje ES, pradėjo veikti nauja atvykimo ir išvykimo sistema AIS, kuri automatiškai registruos ir saugos informaciją apie ne ES piliečių atvykimą į 29 Europos šalis, įskaitant Šengeno asocijuotas valstybes, išvykimą iš jų bei buvimo trukmę. Ši sistema modernizuos ir pagerins ES išorės sienų valdymą, padės užkirsti kelią neteisėtai migracijai bei kovoti su dokumentų ir tapatybės klastojimu ir padės užtikrinti ES valstybių narių piliečių saugumą.

54. Migracijos politikos formavimui ir įgyvendinimui įtaką daro ir Lietuvos valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimas su atitinkamomis užsienio valstybių institucijomis, taip pat tarptautinėmis organizacijomis. Lietuvos dvišalis bendradarbiavimas su užsienio valstybėmis migracijos politikos srityje dažniausiai apima asmenų readmisijos (grąžinimo), Lietuvos Respublikos piliečių kelionių, užsieniečių įdarbinimo, socialinių garantijų užtikrinimo ir kt. klausimus.

55. Lietuva migracijos srityje bendradarbiauja su trečiosiomis šalimis tiek dvišaliu, tiek daugiašaliu lygmenimis, taip pat dalyvauja Rytų partnerystės, Prahos procese (yra šio proceso strateginės grupės narė) ir kitomis migracijos ir sienų valdymo bendradarbiavimo platformomis ir dialogais. 2018 m. Lietuva prisijungė prie Jungtinių Tautų Visuotinio susitarimo dėl saugios, tvarkingos ir reguliarios migracijos (angl. *Global Compact Migration*) ir Visuotinio susitarimo dėl pabėgėlių (angl. *Global Compact Refugees*), kurie nustato gaires ir siektinus tikslus šiose srityse prie jų prisijungusioms valstybėms.

56. Sėkmingam užsieniečių grąžinimui į kilmės valstybes yra būtinas konstruktyvus bendradarbiavimas su jų kilmės valstybių valdžios institucijomis. 2021–2024 m. Lietuvai patiriant spaudimą dėl migracijos instrumentalizavimo buvo organizuotos Irako Respublikos, Kamerūno Respublikos, Togo Respublikos ir Kongo Demokratinės Respublikos atstovų užsieniečių identifikacinės misijos, kurių metu buvo nustatoma užsieniečių asmens tapatybė, užsieniečiams išduoti grįžimo dokumentai grįžti į kilmės valstybę. Užkardant antrinę migraciją ES erdvėje, glaudus bendradarbiavimas įgyvendinant readmisijos sutartį vyko su Latvijos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnyba.

57. Sprendžiant migracijos klausimus ES lygmeniu, bendradarbiaujama su ES institucijomis ir agentūromis – *Frontex* ir Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra. Kilus 2021 m. migracijos krizei, *Frontex* Lietuvai teikė operatyvinę ir techninę pagalbą saugant Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir padedant grąžinti neteisėtai esančius užsieniečius į kilmės šalis. Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra aktyviai įsitraukė teikdama ekspertinę ir vertimo pagalbą.

58. Prie migracijos politikos įgyvendinimo aktyviai prisideda tarptautinės ir nevyriausybinės organizacijos – IOM, Jungtinių Tautų Pabėgėlių agentūros atstovai, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, kitos nevyriausybinės organizacijos. Susidūrus su migracijos instrumentalizavimu teko greitai ir ekstremaliomis sąlygomis ieškoti sprendimų – valstybei į pagalbą nuo pat pirmųjų dienų atskubėjo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos, Vilniaus arkivyskupijos Carito, Maisto banko, Maltos ordino, Šalių sąjungos savanoriai. Nevyriausybinės ir tarptautinės organizacijos įsitraukė ir teikiant visokeriopą pagalbą į Lietuvą atvykusiems nuo karo Ukrainoje pabėgusiems asmenims.

III SKYRIUS LIETUVOS MIGRACIJOS POLITIKOS TIKSLAI

59. Lietuvos migracijos politika – tai visuma valstybės veiksmų migracijos srityje, vykdomų atsižvelgiant į nacionalinius interesus, ypatumus ir į bendros ES migracijos politikos aspektus. Pagrindiniai veiksniai, kurie turi būti įvertinti formuojant ir įgyvendinant Lietuvos migracijos

politiką: nepalankios valstybei demografinės prognozės, rodančios visuomenės senėjimą; vis dar išliekanti Lietuvos gyventojų emigracija, dėl kurios mažėja ekonomiškai aktyvių gyventojų ir atsiranda poreikis užpildyti darbo rinką darbuotojais iš užsienio valstybių; poreikis išlaikyti teigiamą Lietuvos Respublikos piliečių ir lietuvių kilmės asmenų migracijos balansą siekiant didinti ekonomiškai aktyvių gyventojų dalį; siekis išlaikyti ir stiprinti tautinę tapatybę; dėl karinių konfliktų, geopolitinės situacijos ar ekonominių paskatų augantys į Lietuvą imigruojančių užsieniečių srautai, kurie, neužtikrinus tinkamo jų valdymo ir kontrolės, gali kelti grėsmę nacionaliniam saugumui; valstybės galimybės užtikrinti tinkamą Lietuvoje gyvenančių užsieniečių integraciją; instrumentalizuota migracija ir piktnaudžiavimas prieglobsčio teise; ES migracijos politikos pokyčiai.

60. Pagrindiniai Lietuvos migracijos politikos tikslai užtikrinant valstybės interesus atitinkantį migracijos procesų valdymą:

60.1. mažinti emigracijos paskatas ir skatinti grįžtamąją migraciją sudarant tinkamas grįžimo, reintegracijos ir išlaikymo sąlygas Lietuvos Respublikos piliečiams ir lietuvių kilmės asmenims;

60.2. užtikrinti Lietuvos ekonomikos vystymąsi skatinančią ir darbo rinkos poreikius atitinkančią darbo jėgos pritraukimo politiką, kuri neskatintų Lietuvos gyventojų nedarbo lygio augimo, nedarytų įtakos emigracijos procesams ir nekeltų grėsmės valstybės saugumui ir viešajai tvarkai;

60.3. sudaryti sąlygas efektyviai Lietuvoje gyvenančių užsieniečių integracijai į Lietuvos visuomenę, valstybės ekonominių, socialinių ir kultūrinių gyvenimą, ypatingą dėmesį skiriant lietuvių kalbos mokymuisi ir sociokultūrinei integracijai, ugdyti Lietuvos visuomenės toleranciją, tautinį ir rasinį pakantumą;

60.4. stiprinti migracijos kontrolės priemones, kurios leistų užkirsti kelią neteisėtai migracijai, piktnaudžiavimui prieglobsčio procedūromis ir instrumentalizuotai migracijai, užtikrintų valstybės saugumą, viešąją tvarką ir visuomenės sveikatą, didintų nusikalstamumo prevencijos veiksmingumą, taip pat ir Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų dėl migrantų apsaugos žmogaus teisių ir laisvių srityje užtikrinimą;

60.5. plėtoti Lietuvos migracijos informacinės sistemos ir kitų sistemų sąveikumą, veiksmingai veikiančią integruotą bylų valdymo sistemą, užtikrinti teikiamų elektroninių paslaugų ir skaitmeninių procedūrų plėtrą ir jų prieinamumą;

60.6. aktyviai ir kryptingai dalyvauti ES migracijos politikos formavimo procese sprendžiant klausimus, kuriems reikia bendrų ir koordinuotų veiksmų, kartu siekiant užtikrinti, kad ES priimami sprendimai atitiktų Lietuvos nacionalinius interesus; kartu su kitomis ES valstybėmis narėmis dalyvauti plečiant politinį dialogą ir praktinį bendradarbiavimą migracijos klausimais, ypač su trečiosiomis šalimis, iš kurių tikslinga pritraukti trūkstamos darbo jėgos, ir valstybėmis, turinčiomis europinę perspektyvą;

60.7. plėtoti tarpinstitucinį migracijos politikos koordinavimo mechanizmą, pasitelkti specialias komisijas svarbiausiems su migracijos ir užsieniečių integracijos procesų valdymu susijusiems klausimams spręsti, pasiūlymams dėl migracijos politikos ir užsieniečių integracijos politikos ir jų įgyvendinimo tobulinimo teikti Vyriausybei, užtikrinti nuolatinę migracijos ir užsieniečių integracijos procesų stebėseną, kuri prisidėtų prie duomenimis grįstos migracijos politikos formavimo ir įgyvendinimo bei tinkamo migracijos procesų valdymo.

IV SKYRIUS PAGRINDINĖS MIGRACIJOS POLITIKOS KRYPTYS

61. Pagrindinės migracijos politikos kryptys emigracijos ir grįžtamosios migracijos srityse:

61.1. valstybės vykdomos priemonės pirmiausia turėtų būti skirtos giluminiams emigraciją skatinantiems socialiniams, ekonominiams ir kitiems veiksniams šalinti (ypač daug dėmesio reikėtų

skirti regionų socialinės ir ekonominės plėtros skirtumams ir socialinei atskirčiai mažinti) ir grįžtamajai migracijai skatinti didinant Lietuvos patrauklumą diasporai;

61.2. siekti, kad būtų išlaikytas teigiamas Lietuvos Respublikos piliečių migracijos balansas, didėtų grįžtančių ir atvykstančių Lietuvos Respublikos piliečių ir lietuvių kilmės asmenų skaičius;

61.3. stiprinti ir plėsti valstybės ir Lietuvos diasporos ryšį, dialogą bei partnerystę siekiant gerinti sąlygas puoselėti tautinę tapatybę ir lietuvių užsienyje išsaugojimą, plėtojant lituanistinį švietimą ir kultūrinį bendradarbiavimą užsienyje;

61.4. stiprinti Lietuvos diasporos įsitraukimą į Lietuvos gyvenimą kuriant gerovę ir saugumą Lietuvoje, skatinant pasirengimą bei dalyvavimą valstybės gynybos ir pilietinio pasipriešinimo veikloje;

61.5. skatinant Lietuvos diasporą grįžti ar atvykti gyventi į Lietuvą, sudaryti galimybes Lietuvos diasporos atstovams ir jų šeimos nariams integruotis į darbo rinką, užtikrinti efektyvią pritraukimui skirtų paslaugų sistemą, numatyti kitas jų reintegracijos priemones, kartu nediskriminuojant neemigravusių Lietuvos Respublikos piliečių;

61.6. grįžtantiems iš užsienio mokyklinio amžiaus vaikams ir jaunuoliams sudaryti ir paplėsti galimybes integruotis į Lietuvos švietimo sistemą; ieškoti būdų, kaip pritraukti ir paskatinti Lietuvos Respublikos piliečius ir lietuvių kilmės asmenis, gyvenančius užsienyje, atvykti studijuoti Lietuvos mokslo ir studijų institucijose;

61.7. didinti informacijos prieinamumą, gerinti sąlygas visą informaciją ir praktinę pagalbą su grįžimu į Lietuvą, gyvenimu ir darbu Lietuvoje susijusiais klausimais gauti vieno langelio principu;

61.8. teikti pagalbą ir paramą atvykti į Lietuvą nuolat gyventi ir integruotis Lietuvoje humanitarinės krizės ištiktose užsienio valstybėse gyvenantiems Lietuvos Respublikos piliečiams, lietuvių kilmės asmenims, taip pat asmenims, pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymą turintiems teisę atkurti Lietuvos Respublikos pilietybę, ir jų šeimos nariams.

62. Pagrindinės migracijos politikos kryptys imigracijos srityje:

62.1. dalyvauti ES imigracijos politikos formavimo ir įgyvendinimo procese ir siekti tinkamo nacionalinių interesų ir poreikių užtikrinimo; dalyvauti formuojant ir įgyvendinant su imigracijos politika glaudžiai susijusią ES socialinę politiką ir atitinkamas ES programas (socialinės apsaugos ir įtraukties, tinkamų darbo sąlygų, lygių galimybių ir galimybių įsidarbinti užtikrinimo bei kiti klausimai);

62.2. turėtų būti ir toliau nustatomos patrauklios atvykimo ir darbo sąlygos siekiant pritraukti ir išlaikyti aukštos kvalifikacijos darbuotojus (užsieniečius, kurie atvyksta dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą, atlikti mokslinius tyrimus ar eksperimentinės plėtros darbus arba dėstyti Lietuvos mokslo ir studijų institucijose, užsieniečius, kurie užsiima teisėta veikla, susijusia su naujų technologijų ar kitų Lietuvos Respublikos ūkio ar socialinei plėtrai reikšmingų naujovių diegimu ir aukštos pridėtinės vertės kūrimu, ir taip prisideda prie valstybės ekonominės ir socialinės plėtros), bei sudaromos galimybės pritraukti į Lietuvą užsieniečius, kurie ketina dirbti pagal aukštą pridėtinę vertę kuriančias profesijas, kurių darbuotojų trūksta Lietuvoje;

62.3. pritraukti užsienio studentus iš trečiųjų šalių studijuoti Lietuvoje, sukuriant modelį, skatinantį juos rinktis profesijas prioritetiniuose sektoriuose, taip pat skatinti užsieniečius, sėkmingai pabaigusius studijas Lietuvoje, pasilikti gyventi ir dirbti Lietuvoje;

62.4. siekiant sušvelninti demografines problemas ir darbo rinkos poreikius, pirmiausia dėmesys turi būti skiriamas Lietuvos Respublikos piliečių grįžtamajai migracijai ir jų išlaikymui Lietuvoje, lietuvių kilmės asmenų ir ES piliečių atvykimui;

62.5. ilgalaikiams ekonomikos poreikiams tenkinti tikslinga pritraukti trūkstamą darbo jėgą iš trečiųjų ekonomiškai išsivysčiusių šalių – Australijos, Japonijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados, Pietų Korėjos, Naujosios Zelandijos, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės, iš šalių, kuriose aukšta darbo kultūra ir žema rizika šalies saugumui, arba šalių, su kuriomis sudaryti dvišaliai ar daugiašaliai susitarimai, padedantys valdyti su migracija susijusias rizikas; geografinis imigracijos iš trečiųjų šalių prioritetas turėtų būti nustatomas atsižvelgiant į užsienio politikos prioritetines kryptis ir turėtų būti taikomas darbuotojams iš demokratiškų,

glaudesnės eurointegracijos siekiančių valstybių ar kitų trečiųjų šalių, iš kurių atvykę piliečiai nekelia grėsmės valstybės saugumui ar nelegalios migracijos grėsmės; siekiant suvaldyti migracijos rizikas, reguliuoti atvykstančių užsieniečių srautus, taip pat atliepti trūkstamos darbo jėgos poreikį, kartu su suinteresuotomis institucijomis ir socialiniais partneriais turi būti atrenkamos trečiosios šalys, iš kurių tikslinga pritraukti trūkstamos darbo jėgos;

62.6. imigracija iš trečiųjų šalių turi prisidėti prie Lietuvos ekonominės plėtros, nekelti grėsmės nacionalinio saugumo interesams ir neskatinti Lietuvos gyventojų nedarbo lygio augimo ir (ar) emigracijos; spręsti darbo rinkos problemas, užtikrinant sąžiningą užsieniečių įdarbinimą, kartu užkertant kelią darbo užmokesčio dempingui, užsieniečių išnaudojimui bei piktnaudžiavimui Lietuvos imigracijos sistema;

62.7. įvertinus darbo rinkos stebėsenos ir padėties darbo rinkoje vertinimo rezultatus, kasmet nustatyti metinę užsieniečių, atvykstančių dirbti į Lietuvą, kvotą užtikrinant subalansuotą darbo rinkos politiką, o išnaudojus metinę kvotą, atskiro sektoriaus šakos kolektyvinės sutarties šalims pasiūlius, prireikus nustatyti papildomą kvotą;

62.8. stiprinti į Lietuvą atvykstančių ir Lietuvoje gyvenančių užsieniečių, jų darbo ar kitos vykdomos veiklos kontrolę, kovoti su nelegaliu darbu bei migrantų išnaudojimu, skatinti užsieniečius pasitikėti Lietuvos valstybės institucijomis ir įstaigomis ir kreiptis į jas susidūrus su nelegalaus darbo apraiškomis ar išnaudojimu darbe;

62.9. nuolat analizuoti užsieniečių gyvenimo ir darbo Lietuvoje tendencijas, vertinti keliamas grėsmes valstybės saugumui, radikalizacijos ir terorizmo riziką, prireikus – griežtinti atvykimo Lietuvoje sąlygas; rinkti duomenis ir kitą susijusią informaciją apie migracijos ir užsieniečių integracijos procesus, užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą keičiantis reikiama duomenimis, tobulinti esamas ir diegti naujas užsieniečių teisėto buvimo, gyvenimo ir darbo Lietuvoje kontrolės sistemas, padėsiančias analizuoti imigracijos iš trečiųjų šalių srautus ir tendencijas;

62.10. užtikrinti patikimos informacijos apie teisėtos migracijos galimybes, tarp jų – apie teisėtą atvykimą ir gyvenimą šalyje sklaidą.

63. Pagrindinės migracijos politikos kryptys prieglobsčio ir laikinosios apsaugos srityje:

63.1. aktyviai dalyvauti tobulinant ES prieglobsčio ir migracijos valdymo sistemą, siekiant, kad ji būtų atspari piktnaudžiavimui ir turėtų teises ir operatyvines priemones veiksmingam atsakui į nūdienos geopolitinius iššūkius;

63.2. įgyvendinant naujas ES migracijos ir prieglobsčio taisykles, siekti sumažinti neteisėtos migracijos traukos faktorius, piktnaudžiavimą prieglobsčio sistema ir kovoti su migracijos instrumentalizavimo reiškiniu; atsižvelgiant į tai, kad migracijos instrumentalizavimas ir migrantų naudojimas kaip ginklų yra nacionaliniam saugumui grėsmę keliantys reiškiniai, turi būti siekiama užtikrinti teisę savarankiškai vertinti ir spręsti neteisėtos migracijos klausimus per nacionalinio saugumo prizmę ir siekti užtikrinti ne tik Lietuvos, bet ir visos Šengeno erdvės saugumą;

63.3. nuolat vertinti ir prireikus atnaujinti nacionalinius migracijos krizių valdymo planus bei nusimatyti nacionalinį solidarumo su ES valstybėmis narėmis mechanizmo įgyvendinimą, pasirenkant Lietuvai priimtinausią solidarumo įnašų formą;

63.4. užtikrinti ES solidarumo mechanizmo įgyvendinimą; pagal turimas galimybes ir užsibrėžtas politines gaires dalyvauti ES vykdomose perkėlimo iš trečiųjų šalių programose bei nusimatyti taikomus principus ir priemones, pagal kuriuos sprendimą priimtų Vyriausybė; svarstant klausimą dėl nacionalinio įnašo į ES perkėlimų ir humanitarinio priėmimo planą, pirmiausia turi būti atsižvelgiama į Lietuvos patiriamą migracijos spaudimą dėl migracijos instrumentalizavimo ir iš Ukrainos persikelti priverstų asmenų srautus, kurie gali apriboti galimybę prisiimti perkėlimo iš trečiųjų šalių įsipareigojimus;

63.5. naudojantis ES fondų teikiama finansine parama, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir kitų finansavimo šaltinių lėšomis, būtina siekti gerinti prieglobsčio prašytojų priėmimo standartus, ypač prieglobsčio prašytojų, turinčių specialiuosius poreikius; taip pat tikslinga didinti

prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apgyvendinimo mechanizmo lankstumą ir gebėjimą prisitaikyti prie kintančių prieglobsčio prašytojų srautų;

63.6. siekiant tobulinti prieglobsčio suteikimo procedūras, tikslinga nuolat stiprinti institucijų, atliekančių funkcijas prieglobsčio srityje, administracinius gebėjimus, organizuoti nuolatinis darbuotojų mokymus ir kvalifikacijos kėlimo kursus;

63.7. siekti, kad efektyviai ir operatyviai būtų taikomos gražinimo procedūros, kai tarptautinės apsaugos prašymas yra atmetamas;

63.8. siekti spartesnės laikinąją apsaugą gavusių asmenų integracijos į visuomenę skatinant juos pasirinkti kitus teisėto buvimo Lietuvos Respublikoje pagrindus.

64. Pagrindinės migracijos politikos kryptys užsieniečių integracijos srityje:

64.1. Lietuvos imigracijos politikos sėkmingas įgyvendinimas priklauso nuo efektyvaus integracijos politikos įgyvendinimo, todėl būtina sukurti efektyvų užsieniečių integracijos mechanizmą, pritaikytą užsieniečių poreikiams ir jų siekiams integruotis į Lietuvos visuomenę; būtina įtvirtinti abipusio išipareigojimo, pasitikėjimo tarp migrantų ir visuomenės principą, aiškiai apibrėžiant valstybės lūkesčius migrantams ir jų atsakomybę aktyviai dalyvauti integracijos procesuose;

64.2. formuojant užsieniečių integracijos politiką, būtina aiškiai nustatyti Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų atsakomybes ir funkcijas užsieniečių integracijos srityje; būtinas konstruktyvus politikai įtaką darančių interesų grupių (Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų, nevyriausybinių ir tarptautinių organizacijų, asociacijų, darbdavių, profesinių sąjungų, akademinės bendruomenės) dialogas; užsieniečių integracija turi būti vykdoma tiek valstybės, tiek vietos lygmenimis, atsižvelgiant į nevyriausybinių ir tarptautinių organizacijų, institucijų veiklos specifiką ir užsieniečių integracijos problemas; dėl šios priežasties būtina stiprinti integracijos procese dalyvaujančių Lietuvos valstybės ir savivaldybės institucijų bei įstaigų, nevyriausybinių ir tarptautinių organizacijų bei bendruomenių sąveiką, gerinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą;

64.3. siekiant integracijos priemonės padaryti lankstesnes ir nustatyti užsieniečių integracijos poreikius, tikslinga nuosekliai stebėti ir analizuoti užsieniečių integracijos procesus;

64.4. turi būti efektyviai įgyvendinamos įrodymais grįstos užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo priemonės, padedančios į Lietuvą atvykusiems ir Lietuvoje gyvenantiems užsieniečiams integruotis į darbo rinką, švietimo sistemą, visuomenę, šalies kultūrą; skatinti institucijų, aukštojo mokslo įstaigų ir verslo bendradarbiavimą kuriant sąlygas studijas baigusius užsieniečius kaip įmanoma anksčiau integruoti į darbo rinką pagal jų įgytą kvalifikaciją, sudarant sąlygas įgyti praktikos, stažuotis Lietuvoje veikiančiose įmonėse; rinkti ir keisti duomenimis siekiant analizuoti užsienio studentų įsitraukimo į Lietuvos darbo rinką tendencijas; raginti darbdavius aktyviau įsitraukti į užsieniečių kalbinę bei sociokultūrinę integraciją, kitus integracijos procesus, sudarant galimybes šiems asmenims įgyti trūkstamas kompetencijas, imtis priemonių siekiant užkirsti kelią užsieniečių išnaudojimui darbe; skatinti užsieniečius dalyvauti visuomeniniame gyvenime;

64.5. užtikrinti prieinamą, kokybišką ir sklandų lietuvių kalbos mokymosi ir sociokultūrinio švietimo procesą, pritaikytą visoms užsieniečių grupėms, užsieniečių lietuvių kalbos mokymo koordinavimo ir įgyvendinimo procesus – aiškiai nustatyti institucijų funkcijas ir atsakomybes užsieniečių integracijos srityje;

64.6. siekiant, kad užsieniečių integracija būtų veiksminga, būtina skatinti visuomenės toleranciją Lietuvoje gyvenantiems užsieniečiams, mažinti diskriminacijos, socialinės atskirties ir neapykantos apraiškas – įgyvendinti priemones tautiniam ir rasiniam pakantumui, daugiakultūriškumui Lietuvoje ugdyti, ksenofobijos, diskriminacijos ir rasizmo apraiškoms mažinti;

64.7. siekiant tinkamai informuoti užsieniečius apie jų pareigas, teises ir galimybes gauti integracijos ir socialines paslaugas, būtina užtikrinti išsamios, skirtingomis kalbomis teikiamos informacijos apie gyvenimą Lietuvoje bei integracijos galimybes prieinamumą į Lietuvą atvykstantiems ir Lietuvoje gyvenantiems užsieniečiams, teikiant informaciją, konsultacijas ir paslaugas;

64.8. įgyvendinti priemonės, susijusias su trūkstamų kompetencijų įgijimu, kvalifikacijų pripažinimu ir profesiniu tobulėjimu, kurios padėtų prieglobstį ar laikinąją apsaugą Lietuvos Respublikoje gavusiems asmenims integruotis į darbo rinką.

65. Pagrindinės migracijos politikos kryptys kovos su neteisėta migracija srityje:

65.1. būtina užtikrinti vieną iš esminių migracijos procesų valdymo elementų – neteisėtos migracijos prevenciją ir kontrolę, apimančią kompetentingų Lietuvos valstybės institucijų ir įstaigų veiklą tiek nacionaliniu, tiek ES lygiu, efektyvų bendradarbiavimą užsieniečių kontrolės srityje ir šios veiklos koordinavimą; būtina gerinti teisėsaugos institucijų sąveikumą, ypač keitimosi informacija srityje, ugdyti gebėjimus reaguoti greitai, tinkamai ir reikiamomis priemonėmis;

65.2. svarbu užtikrinti neteisėtos migracijos prevenciją, vykdant išankstinę neteisėtos migracijos procesų kontrolę, naudojantis nacionalinių ir ES informacinių sistemų sąveikumo ir operatyvaus apsiikeitimo informacija galimybėmis tam, kad atsakingos Lietuvos teisėsaugos institucijos galėtų efektyviai vykdyti neteisėtos migracijos rizikos vertinimą, išankstines konsultacijas, bendradarbiavimą su Lietuvos, kitų valstybių kompetentingomis institucijomis;

65.3. užtikrinant efektyvią, į kintančius migracijos srautus reaguojančią Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugą ir jos kirtimo kontrolę, būtina naudotis integruoto ES išorės sienų valdymo galimybėmis, didinti institucijų, saugančių Lietuvos Respublikos valstybės sieną, vykdančių užsieniečių atvykimo į Lietuvą, buvimo joje ir išvykimo iš jos kontrolę, pajėgumus bei įgaliojimus, tobulinti jų gebėjimus naudotis naujausių technologijų, informacinių sistemų teikiamomis galimybėmis;

65.4. Lietuvos teisinis reglamentavimas neturi sudaryti galimybių piktnaudžiauti nustatytomis procedūromis, susijusiomis su užsieniečių atvykimu, buvimu, gyvenimu ir darbu Lietuvoje; būtina efektyviau reguliuoti darbo imigracijos srautus sprendžiant darbo jėgos problemą, kartu atsižvelgiant į nacionalinio saugumo interesus, efektyvinti nelegalaus darbo kontrolę ir užkardyti šiuos procesus;

65.5. nuolat analizuoti užsieniečių neteisėto atvykimo į Lietuvą ir buvimo, nelegalaus darbo tendencijas ir keliamas grėsmes, teisės pažeidimų, susijusių su neteisėta migracija, skaičius, prireikus griežtinti teisės aktuose nustatytą baudžiamąją ar administracinę atsakomybę;

65.6. užtikrinti, kad dėl geopolitinių situacijų ar ekonominių paskatų augantys į Lietuvą imigruojančių užsieniečių srautai nekeltų grėsmės nacionaliniam saugumui, radikalizacijos ir terorizmo rizikos Lietuvai ir kitoms ES valstybėms narėms; stiprinti užsieniečių kontrolę prie ES vidaus sienų bei Lietuvos Respublikos teritorijoje, prireikus priimti sprendimą dėl laikino vidaus sienų kontrolės atnaujinimo dėl didelio masto neteisėto migrantų judėjimo, kuris išskirtinėmis aplinkybėmis galėtų prilygti didelei grėsmei vidaus saugumui ar viešajai tvarkai;

65.7. siekti, kad ES teisinė bazė būtų pritaikyta prie pasikeitusio grėsmių konteksto, nuolat akcentuojant ir ypatingą dėmesį skiriant piktnaudžiavimo prieglobsčio teise ir instrumentalizotos migracijos reiškiniams, siekiant nesudaryti sąlygų nedemokratiniais režimams išnaudoti ES prieglobsčio sistemą politiniams tikslams; palaikyti bendras ES priemones, nukreiptas prieš transporto operatorius, užsiimančius neteisėtu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis arba palengvinančius jų gabenimą;

65.8. užtikrinti veiksmingą užsieniečių grąžinimo į kilmės valstybes ar užsienio valstybes, į kurias jie turi teisę vykti, politikos įgyvendinimą, ypatingą dėmesį skiriant užsieniečių, kurie kelia grėsmę valstybės saugumui ir viešajai tvarkai, grąžinimui; įgyvendinant neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių readmisijos politiką užtikrinti pagrindines žmogaus teises ir negrąžinimo principo laikymąsi; siekiant taupyti valstybės lėšas, būtina skatinti savanorišką grąžinimą bendradarbiaujant su *Frontex* ir tarptautinėmis organizacijomis, padedančiomis neteisėtai esantiems užsieniečiams savanoriškai grįžti į savo kilmės šalį, ir teikti jiems tvarios reintegracijos pagalbą; siekti sudaryti dvišales ar daugiašales sutartis, ypač su trečiosiomis šalimis, kurių piliečiai kelia didžiausią neteisėtos migracijos riziką, siekiant valdyti su migracija susijusias rizikas, užtikrinti efektyvų neteisėtai Lietuvos Respublikoje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimą į kilmės ar kitas trečiąsias šalis;

65.9. taikyti efektyvias atsakomybės priemones asmenims, organizuojantiems trečiųjų šalių piliečių neteisėtą atvykimą (gabenimą) per ES išorės ir vidaus sienas, taikyti griežtas sankcijas užsieniečiams už jų teisinę padėtį reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus;

65.10. skirti didelį dėmesį informacinių sistemų sąveikumo komponentų kūrimui ir efektyvaus jų funkcionavimo užtikrinimui, nes tai prisidėtų prie išorės sienų apsaugos stiprinimo bei vidaus saugumo ir migracijos kontrolės.

66. Pagrindinės migracijos politikos kryptys tarptautinio bendradarbiavimo srityje:

66.1. plėtojant tarptautinį bendradarbiavimą ir sprendžiant migracijos politikos formavimo ir įgyvendinimo klausimus ES lygmeniu, sprendžiami ir Lietuvai svarbūs migracijos politikos klausimai, todėl svarbu aktyviai dalyvauti ir reikšti Lietuvos poziciją tiek ES komitetų, darbo grupių posėdžiuose, tiek ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos bei kitų tarptautinių organizacijų renginiuose bei posėdžiuose;

66.2. būtina pasitelkti tarptautines organizacijas keliant Lietuvai aktualius migracijos klausimus, įskaitant kovą su neteisėta migracija, prekybą žmonėmis, trečiųjų šalių vykdomą migracijos instrumentalizavimą politiniais tikslais ir kt.;

66.3. aktualu migracijos ir prieglobsčio klausimais ir toliau bendradarbiauti su ES agentūromis, dalyvauti ES Rytų partnerystės, Prahos proceso, Europos migracijos tinklo, kitų ES, regioninių ir tarptautinių struktūrų, atitinkančių Lietuvos interesus, veikloje; bendradarbiauti su tarptautinėmis tarpvyriausybinėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, veikiančiomis tarptautinės migracijos, humanitarinės pagalbos ir pažeidžiamų asmenų grupių tarptautinės apsaugos srityse (IOM, Jungtinių Tautų Pabėgėlių agentūra, Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuru, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO), Europos Taryba, Tarptautiniu Raudonojo Kryžiaus komitetu ir kt.);

66.4. akcentuotinas Lietuvos kompetentingų institucijų tęstinis įsitraukimas įgyvendinant 2018 m. priimtą Jungtinių Tautų Visuotinio susitarimo dėl saugios, tvarkingos ir reguliarios migracijos (angl. *Global Compact on Migration*) ir Visuotinio susitarimo dėl pabėgėlių (angl. *Global Compact on Refugees*) nuostatas;

66.5. aktualu prisidėti prie politinio dialogo ir bendradarbiavimo imigracijos politikos klausimais su Lietuvai prioritetinėmis trečiosiomis šalimis, inicijuoti su jomis atitinkamus projektus, įgyvendinamus dvišaliais pagrindais ar bendradarbiaujant su kitomis ES valstybėmis narėmis;

66.6. tikslinga plėtoti bendradarbiavimą centriniu ir regioniniu lygiu valstybės sienos apsaugos, kovos su neteisėta migracija, prekyba žmonėmis ir kitais klausimais;

66.7. svarbu užtikrinti efektyvų bendradarbiavimą su kitomis ES valstybėmis narėmis ir trečiosiomis šalimis migracijos ir prieglobsčio klausimais.

V SKYRIUS

MIGRACIJOS IR UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJOS PROCESŲ STEBĖSENA

67. Migracijos politikos įgyvendinimo stebėsenos pagrindas – nuolatinis statistinės informacijos apie migracijos ir užsieniečių integracijos procesus rinkimas, apdorojimas, apibendrinimas ir viešinimas, migracijos ir užsieniečių integracijos procesų analizė ir vertinimas. Nuosekli migracijos ir užsieniečių integracijos procesų stebėseną ir vertinimą, tikslios ir kokybiškos informacijos apie migracijos politikos krypties įgyvendinimą ir migracijos tendencijų analizę prisideda prie tinkamo migracijos politikos formavimo ir įgyvendinimo bei efektyvaus migracijos ir užsieniečių integracijos procesų valdymo. Nuosekli ir ilgalaikė užsieniečių integracijos į šalies ekonominę, socialinę, kultūrinę gyvenimą procesų stebėseną prisideda prie tinkamo integracijos politikos formavimo ir įgyvendinimo laiku bei tikslingų ir efektyvių integracijos politikos priemonių ir intervencijų vykdymo.

68. Migracijos procesų stebėseną koordinuoja Vidaus reikalų ministerija. Migracijos procesams stebėti ir vertinti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras patvirtina migracijos procesų stebėsenos kriterijų sąrašą pagal atskiras migracijos politikos krypties sritis – emigracijos ir

grįžtamosios migracijos, imigracijos, prieglobsčio ir laikinosios apsaugos, kovos su neteisėta migracija ir tarptautinio bendradarbiavimo.

69. Lietuvos valstybės institucijos ir įstaigos, atsakingos už duomenų pagal vidaus reikalų ministro patvirtintus migracijos procesų stebėsenos kriterijus, taip pat kitos informacijos teikimą, kasmet iki balandžio 1 d. Vidaus reikalų ministerijai teikia:

69.1. duomenis pagal migracijos procesų stebėsenos kriterijus;

69.2. informaciją apie Gairėse nustatytą migracijos politikos kryptių įgyvendinimą, tendencijas ir problemas.

70. Gairių 69.2 papunktyje nurodytą informaciją Vidaus reikalų ministerijai gali teikti ir prie migracijos politikos įgyvendinimo prisidedančios tarptautinės ir nevyriausybinės organizacijos, bendradarbiaujančios su atsakingomis Lietuvos valstybės institucijomis ir įstaigomis.

71. Vidaus reikalų ministerija analizuoja vykstančius migracijos procesų pokyčius pagal Gairių 69 punkte gautus duomenis ir parengia migracijos politikos įgyvendinimo ataskaitą, kuri kasmet iki birželio 1 d. teikiama svarstyti Vyriausybės Migracijos komisijai.

72. Užsieniečių integracijos procesų stebėseną koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Užsieniečių integracijos procesams stebėti ir vertinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras patvirtina užsieniečių integracijos stebėsenos rodiklių sąrašą.

73. Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, atsakingos už duomenų pagal socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintus užsieniečių integracijos stebėsenos rodiklius, taip pat kitos informacijos teikimą, kasmet iki balandžio 1 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai teikia:

73.1. duomenis pagal užsieniečių integracijos stebėsenos rodiklius;

73.2. informaciją apie Gairių 64 punkte nustatytą pagrindinių migracijos politikos kryptių užsieniečių integracijos srityje įgyvendinimą, tendencijas ir problemas.

74. Gairių 73.2 papunktyje nurodytą informaciją Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai gali teikti ir prie užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo prisidedančios tarptautinės ir nevyriausybinės organizacijos, bendradarbiaujančios su atsakingomis Lietuvos valstybės institucijomis ir įstaigomis.

75. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija analizuoja užsieniečių integracijos procesų pokyčius pagal Gairių 73 punkte gautus duomenis ir parengia užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo ataskaitą, kuri, apsvarsčius Komisijoje užsieniečių integracijai koordinuoti, kasmet iki birželio 1 d. teikiama svarstyti Vyriausybės Migracijos komisijai.

76. Užsienio reikalų ministerija yra atsakinga už diasporos grįžimo ir atvykimo į Lietuvą gyventi, studijuoti, dirbti ar kitokio įsitraukimo kuriant gerovę Lietuvoje skatinimo priemonių koordinavimą ir įgyvendinimą, stebi grįžtamosios migracijos statistiką ir tendencijas Lietuvoje.